

UNIVERSUL LITERAR

PROPRIETAR:

SOC. AN. „UNIVERSUL” BUCUREȘTI, BREZOIANU 23
DIRECTOR ȘI AD-TOR DELEGAT, STELIAN POPESCU
Inscrisă sub No. 163 Trib. Ilfov

ABONAMENTE: Lei 220 pe 1 an
„ 120 pe 6 luni

APARE SĂPTĂMÂNAL
PREȚUL 5 LEI

ANUL XLVIII • Nr. 12
SAMBATA 25 MARTIE 1939

TELEFON: 3.30.10

Redactor responsabil: MIHAI NICULESCU

Vocația lui Mefistofeles

de MIRCEA ELIADE

Comentarii lui Faust au subliniat întotdeauna, ca un amănunt fundamental pentru înțelegerea gândirii goetheane, și totuși cu oarecare mirare, „curioasă indulgență” și chiar, după unii, „quasi simpatia” pe care o arată Dumnezeu lui Mefisto. „Pe cei de felul tău nu i-am urât niciodată, mărturisește Domnul în faimosul pasaj din Prologul în Cer, adresându-se lui Mefistofel. Dintre toate spiritele care neagă, bufonul (Schalk) e cel care mă plictisește mai puțin”. Simpatia aceasta divină față de un demon atât de negator se silește să o justifice Goethe în versurile imediat următoare. „Activitatea omului prea lesne începe să tănjească; îndată ce-ai putea, omul n'ar mai face nimic. Deaceia, bucuros îi dau un tovarăș care să-l stimuleze, făcându-și astfel datoria de diavol”.

N'a scăpat nimănui gravitatea acestor mărturisiri. Căci în niciuna din confesiunile creștine nu se întâlnește o asemenea indulgență a Creatorului față de demon. Indulgență care e coerent justificată de Goethe: „activitatea omului prea lesne începe să tănjească...”, dar care, s'o recunoaștem, își are și un temeiul extra-rațional: s'ar putea vorbi de o simpatie organică între Creator și Mefisto. Căci, e limpede, Domnul nu mărturisește că lenea și sterilitatea omului îl îndeamnă să dea acestuia un tovarăș dinamic și inventiv. El recunoaște că face lucrul acesta bucuros: „Drum geb' ich gern ihm den Gesellen zu...” Evident, pe Creator nu poate săli nimic, nu-l poate nici măcar îndemna o anumită stare de lucruri (lenea omului, etc.), să intervină din nou în Creație. Dumnezeu, chiar în concepția lui Goethe, e pe deplin liber. Dar, una este să hotărăști în perfectă libertate un anumit lucru (bunăoară, tovarășia între om și demon) și alta este să se bucuri de hotărârea luată, așa cum mărturisește la începutul tragediei lui Faust.

„Simpatia” este, dealtfel, reciprocă. Mefisto, rămas singur după ce se închide Cerul și se despart arhanghelii, se desăminuiește cu o egală sinceritate. „Din când în când văd bucuros pe bătrân, și mă feresc s'o rup cu El. E destul de drăguț din partea unui mare Stăpân ca El să vorbească atât de omenește chiar cu Diavolul”.

Von Zeit zu Zeit seh'ich den Alten gern...

În versul acesta nu străbate numai ironia mefistofelică, așa cum am fi înclinați a crede la prima vedere. E ceva mai mult decât zeflemea în mărturisirea lui Mefisto: este oarecare melancolie, și un foarte discret dor de a da ochii cu Creatorul. „Din când în când văd bucuros pe bătrân...” Aproape că s'ar putea vorbi de o simetrie obscură între mărturisirea Creatorului și a lui Mefisto. Căci, îndată ce recunoaște simpatia care îl atrage spre Stăpânul zidirii, Mefisto se grăbește să și-o justifice printr'un raționament: „mă feresc s'o rup cu El”... căci „e destul de drăguț din partea unui mare Stăpân ca El să vorbească atât de omenește chiar cu Diavolul”.

Nu e nevoie să fii un dibaciu comentator al lui Goethe ca să-ți dai seama că poetul a fixat cu multă grijă, în acest Prolog în Cer, poziția „spiritului care neagă” față de Creator. Că, așa dar, niciunul din aceste versuri nu cuprinde cuvinte întâmplătoare. Și, dacă acel germ („bucuros”) este pronunțat odată de Creator și odată de Mefisto, simetria aceasta își are un sens adânc. O simpatie reciprocă leagă pe Creator de bufonul care neagă. Iar melancolia pe care o putem descifra în cuvintele finale ale lui Mefisto, se referă fără îndoială la timpul îndelung care trebuie să se scurgă până ce se va afla din nou în prezența Creatorului. Von Zeit zu Zeit... Uneori, așa dar, Mefisto e primit de Stăpânul lumii. Nu străbate oare în acest vers goethean — von Zeit zu Zeit... — amintirea turbure a unui ritm cosmic, în care Binele și Răul coincid un moment ca apoi să se despartă din nou, despicate în două extreme? Nu am fi îndrituiți să vedem în simpatia dintre Creator și Mefisto ceva mai mult decât concepția demonică a acțiunii și creației umane, așa cum a formulat-o Goethe, să vedem anume: ideea tradițională, universal răspândită, a „coincidenței contrariilor”, a contopirii dintre Ființă și Neînțelegere, a „totalizării” realului? Notele de față își propun să îndestuleze, între altele, și asemenea întrebări, care depășesc exegeza tragediei faustiene și își găsesc locul în speculația metafizică.

Evident, în opera lui Goethe „simpatia” între Creator și demon are un tâlc bine precizat. E suficient să deschidem un bun comentariu al lui Faust ca să găsim din belșug texte lămuritoare, culese din întreaga operă a poetului. Mefisto e demonul care oprește pe loc, și oprind, stimulează. Răul e necesar, s'a spus de atâtea ori, căci provoacă binele. Intocmai ca eroarea, căreia Goethe îi acordă virtuți stimulatoare: „Dacă nu greșești, nu vei dobândi înțelegerea” (Wenn du nicht irrst, kommst du nicht zu Verstand) spune Mefisto lui Homunculus (vers 7847). „Contradicția e ceea ce ne face productivi”, mărturisește Goethe lui Eckermann (28 Martie 1827). „Uneori ajungem la deplină conștiință și înțelegem că o eroare poate să ne miste și să ne îndemne la acțiune întocmai ca și un adevăr” (Maximen, nr. 85). Sau, și mai clar: „Natura nu se preocupă de erori, ea însăși le repară întotdeauna și nu se întreabă ce-ai putea ieși din asta”. (Texte culese din comentariul lui Manacorda, ed. III, p. 164 sq.).

Intocmai ca și eroarea, așa dar, care e un moment necesar și activ în dialectica umană — Mefisto e un moment obligatoriu nu numai față de om, pe care îl dinamizează ispășindu-l, ci e obligatoriu chiar în Cosmos, în ceea ce Goethe numea (conformându-se metafizicii sale immanentiste) „Tot-Unul”. Formula aceasta — „Tot-Unul” — va ajunge mai clară cu cât ne vom depărta de Goethe și ne vom apropia de izvoarele inspirației sale (Giordano Bruno, Böhm, Swedenborg). Noi nu ne propunem să urmărim izvoarele sau iilația motivelor din Faust. Lucrul acesta a fost făcut, cu nesfârșită competență, de foarte mulți comentatori și exegeți ai tragediei goetheane. Studiul de față năzuiește să demonstreze coerența metafizică a unor motive străvechi, pe care le alegem intrădins din domenii disparate — poezie, iconografie, cosmologie, demonologie, etc. — tocmai pentru a dovedi permanența și universalitatea lor. Am preferat totuși să începem cercetarea de față printr'un comentariu la câteva versuri din Faust. În Goethe se întâlnește, cu sau fără știrea lui, o seamă de curente de gândire care n'au mai fructificat opera niciunui european, după moartea poetului dela Wei-

(Urmare în pag. 2-a)

Iubire Fluctuațiile criticii literare

de ION BIBERI

Inima mea peste milenii de piatră

E amintire strălucitoare.

Tot ce-a fost lacrimi și așteptări

E astăzi soare.

Și dacă uneori buzele strigă

După un cuvânt, după o dimineață,

Dacă timpul se 'ntunecă

În pierduta viață.

Liniștea veche învie

La vorbele tale de mult

Și iar în stinsa viață

Stau luminat și te-ascult.

Și cum numai în melodii

Cerul tăcut te iubește,

În grădinile raiului meu

Un dor pământesc înfloarește.

IULIAN VESPER

Teodorescu-Sion

Portret

Frumusețea poporului român văzută de streini

de prof. ION F. BURICESCU

Anatole de Dêmidooff publică la Paris în 1840 un jurnal de călătorie intitulat Voyage dans la Russie méridionale et la Crimée par la Hongrie, la Valachie et la Moldavie.

Sosind în Muntenia, cu vaporul, din susul Dunării, acest călător vine în atingere cu poporul nostru pentru prima oară la Scheta (probabil în Oltenia) și se duce, însoțit de câțiva prieteni, să vadă satul Cernet, la un kilometru de parte de țărnuț apăs.

Fiind zi de Duminică, bărbații ședeau pe vine, fără ocupație, pe la porțile lor și fumau. Femeile formau grupuri aparte, fără să fie închise — lucru pe care Dêmidooff îl observă în mod special, gândindu-se desigur la obiceiul turcesc de a ține femeile în hareem.

El spune mai departe, că „așezate alene jos pe un picior, în timp ce celălalt genunchiu, ridicat în sus, se atinge de bărbia lor, (femeile) ședeau de vorbă. Deși ciudată, această atitudine (ceste pose) este grațioasă; și în vederea un fel de nepăsare, care este cu totul în armonie cu fizionomia galeșă a celor mai multe femei tinere”. Mai târziu, la Giurgiu, asistând la bălău local, Dêmidooff vorbește de „fetele voinice ale Munteniei”, de galbenii de aur, cari împodobesc capul și gâtul unor fete destul de urâte, pe când „multe figuriobile și drăguțe n'aveau drept podoabă decât o biată salbă de parale”.

Ceeace face ca Dêmidooff, dealtfel destul de bun înțelegător al stărilor de lucruri dela noi, să nu stăruie mai mult asupra chestiunii de care ne ocupăm, este graba, cu care el trece prin Țările române. El recunoaște însuși, la un moment dat, că în cele vre-o patru zile, cât a mers cu poșta, dela Focșani la Stuleni prin Iași, n'a putut cunoaște decât prea puțin Țara Moldovei.

Un călător, care cu toată aparența că nu ne este binevoitor, spune totuși o mulțime de lucruri frumoase despre neamul nostru, este A. de Gerando, care a publicat la Paris, în 1845, lucrarea sa în două volume, intitulată La Transylvanie et ses habitants. Este aici, cum se vede, vorba de Românii din Ardeal, pe cari autorul i-a cunoscut de aproape. Francez de origină, A. de Gerando era gherele contelui ungar Emerik Tekeli, căruii îi și este dedicată opera.

Date fiind legăturile familiare ale autorului pedeoparte, date fiind pe de altă parte condițiile politice și sociale din acel timp, este firesc ca autorul să pară a fi prea binevoitor față de poporul unguresc și să nedreptățească pe Români. El împodobește deci — uneori, poate pe bună dreptate — pe țărânul ungar cu însușiri alese, dar face aceasta stabilind un contrast nejustificat între Unguri și alte neamuri. Astfel țărânul ungar „nu e nici lacom de câștig ca Sasul, nici leș ca Valahul”, sau „Ungurul socotește că nu e demn de el să-și umple casa cu copii ca Slovenii sau Valahii. Iapa nobilă nu dă naștere decât unui mânăz pe an, pe când soroața cea vulgără naște o mulțime de porcei”. Convingere demografică foarte discutabilă!

Cu toate acestea A de Gerando recunoaște fătâș — și acesta este un mare merit al imparțialității ce domnește în cea mai mare parte a operei sale — că Românii sunt urmașii coloniștilor lui Traian, că n'au părăsit niciodată Dacia și că „aveau șefii lor naționali, când fură subjugați de Unguri”.

(Urmare în pag. 2-a)

lectuale, consistând în esență în îndepărtarea principală a reacțiilor personale și în deosebi e-motive în fața lumii, își găsește un echivalent în critica literară. Nu ne referim, de sigur, la critica practică de către reprezentanții înșiși ai școlii naturaliste. Critica lui Zola, manifestele sale ca și studiile sale teoretice, nu erau decât o lungă urmare de confesiuni lirice, de pamflete violente sau de exaltări intempestive ale școlii literare pe care o reprezenta; ne referim, cu deosebire, la critica cu năzuirea de științism și impersonalism, în care coeficientul propriu al criticului, preferința sa subiectivă și imbinarea sa nemărturisită, să fie înlăturate. După exemplul spiritului științific și în concordanță cu tendința sistematizantă în ordonanțe coerente de gândire, critica secolului trecut a cunoscut mai multe asemenea manifestări, cărora le-au corespus reacții tot așa de caracterizate din partea criticii impresioniste sau, mai târziu, a diletanților și a disocetatorilor de idei în genul lui Gourmont și Gide. Critica literară parcurge astfel un drum întortocheat, totodată în direcții unore opuse, orientată când înspre științismul obiectiv, când înspre subiectivismul mărturisit. Dar în toate aceste direcții de gândire și nuanțe doctrinale se pot desprinde preferințele întotdeauna ale criticului. Armătura teoretică nu era în realitate decât o suprastructură care se aplica uneori aderent, alteori fără articularea organică peste adevărata tehnică spirituală a criticului. Căci, adesea, dincolo de teoriizările criticului asupra propriei metode și împotriva lor se vedeau reacțiile personale ale acestuia, atitudini care nu-și recunoșteau o filiație exclusivă din ideile directoare ale armăturii teoretice adoptate. Critica rămâne în acest mod mai de grabă o mărturie directă a unui lector în fața producției literare curente, decât ilustrarea unei metode critice; opera criticului desvăluie deci mai mult o nuanță de sensibilitate și o vibrație emoțională proprie, decât o direcție teoretică statornică. Tabloul sinoptic pe care l-am putea desena pentru a ilustra direcțiile divergente ale criticii literare din ultimile decenii ar presupune deci mai curând diferențieri de natură temperamentală și emotivă ale criticilor, decât opoziții de doctrine și școli.

Acceptăm așadar în principiu toate orientările critice cu condiția ca aplicarea lor să nu se facă în spirit îngust, aservind definitiv criticul unui sistem închis, făcându-l impermeabil fenomenului literar considerat în varietatea lui de manifestări. Punem deci accentul pe suplețea și comprehensiunea criticului, așa cum se manifesta în activitatea lui concretă, în momentul luării de contact direct cu o operă literară.

În acest mod, rigorile spiritului sistematic pot fi atenuate: închistarea într'o formulă exclusivă poate face nesimțit loc unei evadări dincolo de barierele limitative ale sistemului. În contact cu substanța multiformă a vieții, criticul uită schemele lui uscate și poate judeca limpede, nestânjenit de încadrării impuse.

Există însă o categorie de critică literară care reprezintă neagația oricărei nuanțe și a oricărui simț literar; ea e îngust sistematică și tiranic pozitivistă; metoda ei de lucru este de o rigoare inutil științifică, iar concluziile sale dezolant de exacte și de categorice: această critică ignoră măsura, aproximativul, îndoiala și provizoriul; ea disecă necruțitor și decrețează pedant concluzii definitive. Cititorul a înțeles: este vorba de un diletanțism critic, în care neofiti entuziaști țin să ilustreze în această disciplină fluctuantă, validitatea unor teorii științifice la modă. Criticii improvizați sunt adepți fără rezerve ai unor mode intelectuale de mare prestigiu: în secolul trecut ei apărau de pildă științismul lombrozian, astăzi ei sunt adepți ai freudismului.

În posesia unui instrument de cercetare psihologică, ei au înțeles că aplicarea lui în domeniul literar poate reprezenta un punct de vedere fecund. Principal, poziția este, desigur, valabilă. Ea se poate înscrie împreună cu celelalte orientări în câmpul vast al doctrinelor critice. Am văzut însă că dacă orice poziție ideologică este în principiu acceptabilă, valoarea criticii care o reprezintă este în funcție de finețea analizei și înmădierea spirituală a criticului. Este ceea ce lipsește, în general, diletanțismului critic care ilustrează teoriile antropologice sau psihopatologice la modă. S'a ajuns în lipsa acestor calități cardinale ale spiritului critic, prin aplicarea stângace, exclusivă și sistematică a teoriilor științifice, la o interpretare tendențioasă și neînțelegătoare a câtorva opere literare esențiale. Victimele notorii ale acestor aplicări de teorii științifice în critică au fost Edgar Poe, scriitorii simbolisti și Charles Baudelaire. Rând pe rând socotiți ca „degenerați”, psihopați sau minaiți de tare morbide necruțitoare, acești autori au fost amănunții în faptele lor de viață cele mai neînsemnate, pentru că, în urmă, pe cale deductivă, să se poată explica geneza operelor lor literare. Analiza critică a fost însă îndeobște primară, înțelegerea operelor literare respective deadreptul rizibilă, iar mânăuirea instrumentului științific a fost făcută fără abilitate. Criticii diletanți nu au avut în primul rând îndestulătoare înțelegere a relativismului valorii teoriilor la modă; au crezut în valoarea lor ca în niște fapte definitive statornicite, atunci când în realitate acestea nu erau decât simple ipoteze de lucru și explicații ce nu aveau în sine nimic absolut și indiscutabil; dar mai presus de toate, ei nu au avut corespondența sufletească necesară cu operele respective, pentru a le putea cuprinde în nucleul lor central și în semnificația lor estetică. Printre numeroasele lucrări aplicând metoda psihanalitică, se remarcă totuși încercări interesante, deși, sub numeroase raporturi, prea rigide și lipsite de intuiție sigură. În general însă, aplicarea directă a psihanalizei în critică, considerată în sepiurul ei îngust și specializat, trebuie socotită numai ca o manifestare de diletanțism fără consecințe.

Rămâne deci direcția de lucru și mai ales spiritul teoriei, care aplicate în analiza literară pot conduce la rezultate unorei valabile. Dar măsura reușitei a acestei orientări nu trebuie condiționată atât de valabilitatea teoriei pe care o ilustrează examenul critic, cât de calitățile de pătrundere ale criticului.

CRONICA

LITERARA

de CONSTANTIN FANTANERU

Traian Lalescu: Lumină tristă, versuri, Colecția „Universul literar”. Dem. Psatta: Carga, nuvele

În debutul liric foarte tânăr al d-lui Traian Lalescu, ne-a izbit ceea ce vom numi dela început, claritatea de structură. Ar fi fost scuzabil pentru poet ca în primele sale versuri să nu se poată feri de sgura influențelor, să se arate pe ici pe colo copleșit de lecturi, de încușări lexicale și armături ideologice. Un debutant se ambiționează de obicei să pară înarmat cu arta poetică a vremii sale. Așa nădăjduște să învingă mai sigur. De fapt, primul lucru pe care trebuie să-l facă spre a fi personal, este să se scuture de livresc, de manierism, de mode. Sub acest raport, fără a impresiona printr-o captivantă noutate, volumul „Lumină tristă”, al d-lui Traian Lalescu ne vine totuși singur, nederivat de alte volume ale vremii, neritmat și muzicalizat pe marginea lor. Vocația lirică a d-lui Lalescu n'a fost stăruia pe cale livrescă.

Obârșia ei, clară și sinceră, se află într-o împrejurare de viață a autorului care a cunoscut de timpuriu suferința: *Eu n'am avut pentru cine să mă rog. Dumnezeuul meu mi-a chemat părinții, Undeva departe.*

Intâia singurătată a poetului a fost starea de orfan, în care s'a dospit o suferință complexă, alimentată de tristețea iubirii înecate, a afectivității vagi, fără obiect, dar și de rodul de vis al interiorizării, al spaimei copilăriei goale, al unei emotivități suplimentare și premature. Atât de delicat exprimă

Traian Lalescu speța gingașă de durere care i-a învăluit anii, care l-a silit de timpuriu să-și populeze sufletul cu fantasmă, dintre care acelea ale poeziei înseși sunt greu de îndurat:

*A rodit în mine creangă de frică.
Nici nu știu măcar încotro s'o pornesc;
Nu mai vreau nici să plâng, ci doar să
îiubesc...*

Învăț-mă rugăciunea, bunică.

Întoarcerea la rugăciune

În puține cărți, durerea este un leit-motiv mai limpede și mai delicat. Din ecourile ei în sensibilitate, din dezvoltările ei pe portativele launtrice, din plusul ei adăugat copilăriei s'a născut poezul. Fără poezie, viața ar fi fost o-sândă:

*Când m'a chemat din întunecarea viața
N'ar fi crezut vre-odată mama blândă
Că s'a lăsat de undeva osândă
Pe sufletu-mi senin ca dimineața.
Dar am vorbit în noaptea cu pământul
Și am cioplit din gânduri poezie;*

*Copacii toți erau atunci palate
Iar norii peste ceruri, par'că, pături.
Dar sufletu-mi, ca ramura de-alun,
S'a 'ncovoiat de-atâta bogăție,
Și au căzut din el comori pe glie.
(pag. 12)*

Aproape toate poemele cuprind fire din această indioșoară împletitură, a suferinței ce-și păstrează tonalitatea inițială și a curmării ei prin poezie. Fi-rele durerii sunt mai luminate însă, mai cucititoare prin catifelarea lor blajină:

Mi-au pus în ochii blânzi, de ametit,

Traian Lalescu

*Tristeți care niciodată nu moare,
Sunt un cuvânt din cea mai tristă carte:
Scrisoare către omul fericit.*

*S'a dus cu ei surusul din alte lumi
(bătrâne,*

*S'a înecat în lacrimi, în lumile de azi;
S'a spânzurat de vârful a optsprezece
Ibrazi.*

Surusul

Obsedat de durerea statornică ce și-a altoit mugurii ei pe frăgezimile copilăriei și ale adolescenței, tânărul poet a căpătat îndemănarea să brodeze versuri atât de fine, din aceeași aducere a-minte, chiar când s'ar părea că are cum să se schimbe la chip:

*Mi-am plecat fruntea pentru rugăciune,
Fată cu ochi mari ca de tăciune
Și cu zâmbetul ca o garoafă albă.
Ți-am adunat visele ca n'nr'o salbă.
Și le-am pus în suflet lângă chipul
mamei.*

*Tu nu cunoști roua din fundul năframei
Care-a șters durerea dragostei mele,
Și n'au să priceapă pleoapele-ți grele
Că tremurul lor ca de hulubi fricoși,
A făcut să se plece alți ochi sfioși
Și-a gonit gânduri să zboare spre tine.
Lasă durerea mea să se anine
De amintirea ta ca de un părete;
Lasă-mă să beau fără sete
Dureri din paharul ce mi l'ai întins*

Fata mea

Dacă am încerca să găsim în „Lumină tristă” și alte poeme, care să indice și alte aspecte ale inspirației d-lui Traian Lalescu n'ar fi cu totul infructuoasă căutarea. Semnele unei dezvoltări vii-

toare nu lipsesc, dar ele nu sunt dominante.

În schimb tema pe care am urmărit-o și am concretizat-o cu numeroase exemple, este îndestulătoare și pentru a denunța vocația unui poet și spre a asigura valoarea unei cărți, în care se aliază lumina cu tristețea spre a dura dincolo de trecerea vârstei.

D. Dem. Psatta este un novelist, unul din autorii care merită să-i felicităm pentru că cultivă un gen persecutat de public, dar durabil prin mijloacele sale de a cuprinde creația. În 253 de pagini, d-sa publică 18 povestiri, din diferite domenii de viață, dovăduindu-se când un abil evocator al duioșilor copilăriei, (Carga), când un bun cunoscător al vieții de oraș așa cum se înfățișează în redacții, culise de teatru, locuri de noapte, (Ion Atanasof... intim), un observator de caractere și de medii sociale (Examen medical), un mistic al justiției imanente (Blestemul) sau, în fine, un poet al dragostei a cărei evoluție o urmărește logic, până la desno-dămintă catastrofică (Stanca), „Carga”, (titlul acesta vine de la numele unei ciori pe care o domesticise autorul în copilărie) asigură d-lui Psatta un frumos debut, și darul povestirii de acum, străvezimea expunerilor, căldura unor fraze pasionate, sunt îndemnuri de a urmări evoluția prozatorului.

Vocația lui Mefistofeles

(Urmare din pag. 1-a)

mar. Și cercetarea ni s'a părut mai ispititoare, începând prin a descifra, într-o tragedie care luminează cu osebire omul modern, urme dintr-o metafizică tradițională arhaică, extra-istorică...

Mefisto, așa dar, este, în concepția lui Goethe, spiritul care neagă, care protestează, care răstoarnă și oprește pe loc. Această din urmă calificare ni se pare cea mai importantă. Ea ne precizează nu numai funcția lui Mefisto (negația), ci și direcția activității sale. Îndreptată, așa cum ne atrage atenția poetul, nu împotriva lui Dumnezeu, ci împotriva vieții. Căci, ce-i cere Mefisto lui Faust, ca sufletul acestuia să intre definitiv în stăpânirea sa? Să se oprească pe loc. Mefisto este „Tatăl tuturor împiedecărilor” (vers 6205). Formula prin excelență mefistofelică este aceasta: „Oprește-te!” Ver-weile doch! În clipa când Faust se va opri pe loc, sufletul lui va fi pierdut — nădăjduște Mefisto. Dar oprirea pe loc nu este o negație a Creatorului, ci a Vieții. Mefisto, așa dar, se împotrivesc nu direct Creatorului, ci zidirei sale. În locul vieții, el încearcă să instauraze moartea; ceea ce nu mai devine, ceea ce nu se mai transformă ci nu mai cleargă, se descompune, pier. Această „moarte în viață” aduce după sine sterilitatea spirituală; stare prin excelență demonică. Omul care a ucis în sine rădăcinile vieții, a stăruit germul creator, omul acela cade sub puterea spiritului care neagă. Crima împotriva vieții, conchide Goethe, e o crimă împotriva mântuirii.

Nu ne vom opri să examinăm aci în ce măsură este creștină afirmația aceasta. Un lucru se desprinde cu hotărâre din rolul ambigen al lui Mefisto: că el se împotrivesc prin toate mijloacele vieții, curgerii, fluxului universal. Iar prin această împotrivire, el stimulează viața. Lucrează împotriva binelui (căci Viața, adversarul principal al lui Mefisto, coincide cu binele), dar stăruiește prin a face binele — după cum remarcă un comentator recent. Acest demon care neagă este, totuși, cel mai vehement colaborator al Creatorului. De aceea, Domnul — cu preștință divină — îl dă „bucuros tovarăș omului”. Să reținem deocamdată că Mefisto, principiu al negației și prinț al întunerecului, dinamizează viața, organizează creația și susține lumina. Mai târziu, ne vom da seama de ecumenicitatea acestei concepții a lui Goethe, considerată de foarte multă lume extrem de personală și chiar „eretică”.

Poetul era însă și un perseverent comentator al propriei sale opere. O bună parte din maximele, reflexiile, jurnalele, conversațiile lui Goethe, converg spre o cât mai precisă explicare a lui Faust. „Lucrul cel mai înalt e să consideri diversul ca identic: lucrul cel mai comun e acțiunea (Tot), adică unirea concretă a celor ce sunt separate, (transformarea lor) în identitate” (Maximen und Reflexionen, nr. 120). Goethe era obsedat de ideea totalizării și a unificării. „Proprietate fundamentală a unității vii: să se separe, să se reunescă să treacă în universal, să rămână în particular... A se naște și a pieri, a crea și a se nimici, naștere și moarte, bucurie și durere, totul lucrează întretesându-se în același sens și a-celăși măsură (ibid. nr. 112). Oare coincidența aceasta între contrarii „totalizarea” aceasta care înlocuiește ritmic despicierea și frământarea universală, nu ne indică și sensul simpatiei polare între Creator și Mefisto?...

Pentru a răspunde la o asemenea întrebare, e bine să părim pe Goethe, și să întrebăm altfel de texte.

MIRCEA ELIADE

Cronica ideilor

Louis Lavelle și René de Senne sunt inițiatorii colecțiunii „Philosophie de l'Esprit”, în care au apărut, editate din 1934 până astăzi, lucrările reprezentative ale celor mai cunoscuți autori ai spiritualității „mistice” contemporane, precum: Berdiaeff, Aimé Forest, Simon Frank, Martin Buber, Max Scheier, etc.

Ultima carte a lui Lavelle¹⁾, deși nu atât de consistentă ca aceea anterioară („La Perception visuelle de la profondeur”, „De l'Etre”, „La Présence totale”, etc.) — aduce totuși precizuni nouă asupra atitudinii din trecut a gânditorului francez.

Această atitudine socotim că trebuie pusă în legătură cu întreaga metafizică actuală, ale cărei preocupări, după cum am avut prilejul să arătăm și în cronicile precedente nu numai că nu sunt străine de mistica in-

dană, dar, împreună cu ea, formează un circuit ideativ închis.

Ne amintim de problema unificării depline a sufletului, de concentrarea eului către sine, etc. — celelalte motive ale spiritualității yogice post-belice — ale căror ecouri foarte puternice au fost interceptate, dela Schopenhauer, de mai toți autorii de filosofie de pe continentul nostru.

Problema voinței, ca un rău necesar și indisolubil, postulată de Schopenhauer la baza existenței omului, își capătă o radicală rejudicare și actualitate în cărțile lui Lavelle. Premiza generală a tuturor autorilor spiritualiști ai epocii, pare să fie următoarea: drama omului este dezlănțuită paralel cu drama cunoașterii, iar aceasta, ne-o confirmă Lavelle în noua lucrare „este proprie omului” (v. „L'erreur de Narcisse”, pag. 221).

Prin urmare, omul nu se poate sustrage cunoașterii, este sigur că el trebuie să cunoască, la aceasta îl obligă vocațiunea fundamentală a spiritului său.

Se afirmă însă, că eul nostru, urșit să derive spontan un eu cognitiv —, originar și din fericire, este unitar. Atâta vreme cât procesul cunoașterii, implicat spiritului nostru, are loc fără să sfârșe ori să amenințe unitatea aceasta a eului, nu se poate vorbi de o dramă a cunoașterii, și deci, nici de o dramă a omului cunoașcător.

Se întâmplă însă, în realitatea imediată, tocmai faptul „ruperii” unității eului, și de aici, întoarcerea omului către relativ și pierderea contactului cu absolutul.

Lavelle precizează însă că di-

socierea eului are loc chiar în cadrul „polifoniei conștiinței”. Într-adevăr, dacă se admite că numai conștiința este matca gno-seologică a eului nostru, atunci trebuie să recunoaștem că prietatea caracteristică a conștiinței este de a îngădui un mediu perpetuu de circulație spirituală, în virtutea căruia „toate vocile sufletului să corespundă și să răspundă vocilor naturii exterioare” (op. cit. pag. 45).

Prin urmare, principial și generic, conștiința este unitară, iar percepția pe care aceasta o înregistrează „nu este niciodată singură”. Ea instaurează în noi „perpetui dialoguri între prezent și trecut, între trecut și viitor, între univers și spirit, între ceea ce gândim și ceea ce simțim, între ceea ce simțim și ceea ce voim” (pag. 45).

Între voință, afectivitate și gândire, există în realitate o unitate deplină. Ca să ne exprimăm în termeni kantieni, aceasta ar fi însă, după părerea noastră, ipoteza lui „sollen” — a imperativului moral-spiritual, a realității foarte greu de atins — iar nu aceea a lui „sein” — ipoteza comună și, din nefericire, cotidiană, în care trăim noi oamenii.

Astfel cum suntem de obicei și în majoritate, nu corespundem „realității pure” de care vorbește Lavelle. În viața aparentă, adică aceea de fiecare zi, sufletul nostru nu face dovada deplină unității între simțământ și voință, și mai puțin: a prezentului că participă printr-o „prezență toală” la actual cunoașterii, fără să se lase determinat de giasurile alternative și izolate, fie ale voinței, fie ale senzației afective...

„Logica și morala ne-au învățat să gândim și să acționăm în alternative”, scrie Lavelle, deși, cum am văzut, originar și esențial, „percepția nu este niciodată singură”. De obicei însă, cunoaștem izolat — și confundăm totul cu unul din aspectele lui trecătoare, pentru că „suntem încercuți de zidul materiei”, iar conștiința, care și-a pierdut unitatea spirituală, nu mai este capabilă să rețină simbolul, adică realul, — și se oprește în imediat, adică în aparent, în material, în obiect.

Atunci când este vorba să determinăm „spațiul spiritual” al unei persoane, din moment ce am susținut că misiunea eternă a spiritului este de a stabili o deplină unitate între voință, sentiment și materie — nu ne rămâne să afirmăm, cu privire la întinderea acestui „spațiul spiritual” al eului — decât că ea are o vocațiune universal-cosmică. „Un spirit spațios a în-lăburat toate barierele care îl concentrat atenția sau dorința. El îmbrățișează un orizont fără limite” (pag. 227).

Ajungem și de astă dată la confuziunea eului cu cosmosul, unitatea desăvârșită a spiritului impunând o reală înțelegere a lumii.

MIRCEA MATEESCU

¹⁾ „L'erreur de Narcis”, Grasset, Paris, 1939.

Frumusețea poporului român văzută de streini

(Urmare din pag. 1-a)

Când e vorba de frumusețea rasei — lăsând laoparte ceea ce spune despre femele din clasa nobilă maghiară — A. de Gerando nu pomeneste aproape nimic despre frumusețea ungueroalcelor din clasa de jos, în timp ce vorbește adeseori, cu multă căldură de frumusețea Românelor. În călătoria pe care o face în Transilvania A. de Gerando ajunge astfel la Alba-Iulia. Oprind trăsura la oarecare distanță de acest oraș, observară, el și însoțitorii săi, o casă țărănească, așezată într-o poziție pitorească, alături de drum.

Vizitului ungar strigând „ape!”, „o frumoasă Româncă, zice călătorul francez, leși din casă ținând în mână unul din acele grațioase vase (urcioare desigur) de formă etruscă, de cari locuitorii se servesc încă în acest ținut. Ea avea frumosul costum al muncetelor din Zlatna... pe care autorul îl descrie cu oarecare amănunte. „Româncă, zice el mai departe, se apropie cu ochii plecați în jos, ne dădu să bem și se retrase”. Mai departe, într-un sat pe care nu-l numește, privește hora și observă că „femele în costumul lor elegant, erau minunate de frumoase”. Dealtfel, spune el, locuitorii acestor ținuturi aurifere, cari sunt aproape toți Români „se disting de cel de un neam cu ei printr-o atitudi-

ne mai hotărâtă, un spirit mai viu și o frumusețe uimitoare”.

În legătură cu lenea ce se atribuie Românilor, autorul arată că, în schimb, femeia este foarte muncitoare. Ea lucrează la câmp alături de bărbat, ea prepară mâncarea și îngrijește de copii, ea țese și — lucru observat și de alți călători — chiar mergând pe drum, toarce din furca înfiptă în brâu. „Această muncă neînecată o vestește repede și o face să piardă prea de vreme acea frumusețe pe care și-o trage dela origina sa. Țărăncile române au adeseori acel tip particular, care se întâlnește la femele din Italia. Când le vezi cum urcă coastele dealurilor, purtând cu o grație severă, vasele lor de formă etruscă, îți amintești de statuile antice. Doar cămașa cu cusătură, cojocul și cismele roșii dau acestor Române (nu Românele N. R.) oarecare înfățișare orientală”. Este aici, cum prea bine se vede, o descriere aproape entusiastă a frumuseții femeii române.

Dar călătoria lui A. de Gerando continuă și el are prilejul, mereu reinnoit, să-și întărească convingerea că rasa românească e o rasă frumoasă. „Am asistat, zice el în altă parte, la o șezătoare, unde patruzeci de fete, așezate

în jurul unei vechi săli boltite, torceau cântând. Unele erau foarte frumoase; mișcările lor erau totdeauna grațioase și cântecul avea ceva plângător”. Vorbind de obiceiul pe care îl au țărani români de a fi respectoși și de a săruta mâna, călătorul francez cată să arate că acest obicei n'are deloc caracterul galant, care i se atribuie în occident și, cu această ocazie, povestește următoarea întâmplare: „O societate veselă (ungurească desigur N. R.), oprindu-se într-o zi la poalele Detunatelor, găsi acolo o Româncă de o așa de mare frumusețe încât fiecare își arătă admirația. Uitând de orice ideile aristocratice, doamnelor, în loc de a lăsa să li se sărute mâna, îmbrățișară frățește pe țărăncă. Nobilii cavaleri nu puteau să facă altceva mai bun decât să urmeze acest exemplu. Ei întinseră brațele deschise spre frumoasa Româncă; dar ea o luă la fugă, izbucnind în hohote de râs”.

Chiar despre bărbăți, cari în mod firesc i-au atras mai puțin atenția în această privință, A. de Gerando afirmă că „Țărani români au de obiceiul tipul meridional. Se văd mulți, al căror profil amintește busturile, cari ne rămân din antichitate”.

IOAN F. BURICESCU

ALKESTIS

ACTUL I

Dramă în trei acte de DAN BOTTA

Noaptea pe furtună, la marginea pădurii.
Nu se distinge decât un șir de arbori despletii de vânt. S'ar spune părul Erianiilor în cursul unei alergări fantastice. Plouă rar, intermitent, cu variații de lumină cenușie.

Un om intră, urmărit par'că de propria-i umbră.

ADMETOS. — E el. Ii simt răsuflarea. E aici, lângă mine, răsuflarea lui, mai cumplită decât mugetul vântului, decât spaimea acestei nopți fenomenale. Ce vrei dela mine, demon? Ce-mi ceri, inger fatidic?

INGERUL. — (Totdeauna nevăzut și al cărui glas pare emanația furtunii). Știi bine ce vreau. Ești prada mea. Mi-ai fost dat mie.

ADMETOS. — Dar spune-mi, voce turbătoare, inger și demon, nu ești tu imaginea propriei mele agitații, umbra nefeicită a vocii mele, proiecția spaimei, intruparea tuturor slăbiciunilor, tuturor nemerniciilor cari zac în mine?

INGERUL. — Sunt mai real decât ultima realitate.

ADMETOS. — Eu sunt Regele, sunt Admetos. Zeii mă ajută. Phoibos a fost păstor pe plaiurile mele.

INGERUL. — Moartea e mai tare decât zeii.

ADMETOS. — Ingere, am o regină, pe dalba, invoalta Alkestis, Ingere, am o soție pe care mi-ar invidia-o zeii.

Iubirea ei scânteie ca un chivot, Ca un crin la marginea genunei. O iubesc, ingere, cu sufletul meu întristat.

Zeii au binecuvântat iubirea noastră Doi copii s'au născut dintr'nsa, Indură-te.

INGERUL. — Nu cunosc îndurare.

ADMETOS. — Lasă-mă, cel puțin, să respir. Ia-ți umbra din calea mea. Du-o departe pe tărâmul morților.

INGERUL. — Veghez asupra ta. Sunt pus să veghez.

ADMETOS. — O, nuntă! Vis al tinereții mele!

Nefastă a fost ziua în care te-am visat, Amare auspiciile tale!

Văzusem pe fecioara din Iolkos, Pe fiica Regelui,

Pe limpedea Alkestis

Viața fără ea mi părea un blestem.

Viața fără ea asemeni morții.

Era mai luminoasă ca aerul delhic, mai vie ca apele largului, înfiorate de lună.

Dar părintele ei, Regele, legase

Un aspru legământ. Numai acela

Care ar fi intrat la curtea lui

Pe un car tras de un leu și un mistreț,

—fiare cumplite —

Numai acela putea fi

Mirele fetii.

Prin Phoibos și Athena am învins.

În carul cel sălbatec am venit,

Carul asupra căruia se proiecta

Umbra Fatalității.

Și în ziua nunții noastre am jertfit

Prinos zeilor pururi.

Pe toți i-am pomenit. Numai pe Pallas

Athena cu ochi albaștri, am uitat-o.

Vai mie, vai!

Chimvalele sunau pieirea mea, buciur-

mele jalea casei mele.

Florile de mirt aveau mireazma

Mormântului. Cămara nușțială,

Patul iubirii noastre mișuna

De șerpii cei trimiși de neîndurata

Fiică a lui Zeus.

Am întrebat oracolul. „Semn rău“

Mi-a spus. „Va trece timpul

A cinci semănături și vei fi mort“.

Cu cât treceau cu atât mi-era mai

dragă, Alkestis.

Când semănătura cea de-a cincea

Veni, veni și Ingerul la mine.

De-atunci alerg, de-atunci încerc

să'nlătur

Fatalitatea,

De-atunci tot rătăcesc ca un nebun

Prin munți silhii, prin păduri negre

sau pe malul

Marilor ape.

Și demonul pe urma mea și glasul

Fatidic care nu mă părește.

Unde ești, o, satelit al Morții?

INGERUL. — Sunt aici, sunt lângă tine,

sunt la dreapta ta.

ADMETOS. — (Fuge în altă margine a scenei). Unde ești, Inger al Exterminării!

INGERUL. — Sunt cu brațul pe umărul tău și aripa mea peste tine face o noapte mult mai neagră decât noaptea.

ADMETOS. — Mirosul cârnii mele va îmbăta pădurea. Paserile vor fugi de spaimă. Sufletul meu se va duce la înfricoșatul județ. Cântă harpie lugubră, du-ți mai departe cu vântul sărac, funebrele tale armonii, despăci în fibre copacii, seacă-le seva! E o noapte unică această noapte, ultima noapte a vieții mele! (Iși simte lira atârând pe pieptu-i). O, desertăciune! Simbolul unui glas care se stinge pe veci! La ce ești bună acum când sufletul meu se destramă? Ce să fac cu tine, când nici cântecul de bucurie, nici cântecul de jale nu pot mângăia sufletul meu, când o crispație, o scărășne și în toată natura. (Aruncă lira.) când nu-mi mai rămâne decât fuga. (Fuge din scenă. Vântul își continuă melopeia. Se aude din depărtare dialogul lui Admetos cu Nevăzutul.) Aripă neagră, ai dispărut? Umbră fatidică, mi-ai pierdut urma? (Nici un răspuns). Spune-mi, demon, ai renunțat să-mi numeri pașii? Ai renunțat să te ații în cale-mi?

INGERUL. — Nu, nu, niciodată!

ADMETOS. — Ooh, noaptea aceasta e o prefigură a Iadului. (Se aude pașii

lui cari se apropie în fugă). Și arborii aceștia despletii, și dezolarea care plutește peste fire, și vântul acesta turbat. Mi-e frig. Mi-e frig, până la măduvă. Mi-e frig... Par'căși fi în cămările lui Hades, umbră subțire în poienile lui devastate, umbră fără voință, într'o lume ca asta, fără cer, fără stele. (Vântul a tăcut). Numai pacea morților, numai o apă incropită și eternă. (Se așează pe o piatră, undeva în marginea scenei. Plânge cu capul în mâini). Mi-e frică de moarte, mi-e frică de moartea mea! (La picioarele lui, lira aruncată strălucește misterios. E o emanație radioasă a fibrelor ei, sau, poate, o rază de lună care, printre norii fugari, o poleiește cu lumină. Admetos o vede, o apucă fascinat. Mâna lui plimbându-se întâmplător pe coarde, scoate un vast acord, o suprafirească armonie). Mă simt agitat de zeu ca un arbore la freamătul furtunii.

Purtat ca o navă când suflă zefirii. (Cântă acompaniat de liră. La început timid, apoi din ce în ce mai puternic, într'o exaltare continuă).

O Apollon, tu floare
Inflăcărată, centru radios
Al lumii, zeu cu plete
De aur, te implor, tu ale cărui
Dorice cântări dezvoltă cursul
Armonios al miilor de stele.

Mi-e somnul o durere, de-ași avea
Somnul cocorilor prin care
Se alungă norii.
Mi-e somnul plin de spaimă. De-ași
avea

Al cerbului somn limpede în care
Șoptesc izvoarele. Tu poți
Să 'ndupleci Parca. Parcele sunt stele.

Pe o margine de mlaștină cerească
Unde o apă curge din fântâna
Infernului, sub ceața cea mai deasă,
Înfășurată 'n vâluri de porfiră
Stau Parcele surori, fiicele Noptii,
Țesând fără repaos. Ele stau
Și lângă ele, cu o mână
La frunte, stă Speranța. Ele stau
Și'n ochii lor întunecați tremură
umbra
A nenumărate gândiri.
(Iată că la efluviile cântării, o apariție de o luminozitate infinită se infiripă în centrul scenei, în inima întunecatei prveliști. E Apollon).

APOLLON. — Rege, am venit,
ADMETOS. — O Phoibos, în coardele
lirei erai,
In undele ei de lumină,
Vindecătorule, Paian, îndură-te.

APOLLON. — Rege, și-aduc alinare.
INGERUL. — (Tot nevăzut, cu glas
puternic, în care nu se mai topește mo-
dulațiile vântului).

INGERUL. — Ce cauți cu arcul și tolba pe umeri,
O Phoibos,
Venit-ai să usurpi un drept al Morții?
APOLLON. — Tu ești?

INGERUL. — Eu sunt.
APOLLON. — Ce tare-ți lucesc ochii, și
ce negri
Sunt ochii tăi. S'ar spune două
Letargice întunecate lacuri
În care se aruncă două fluvii —
Fluvii fără fund.
Ești mult mai frumos decât zeii!
INGERUL. — Vrei poate să mă 'ndu-
pleci, o subțile!

Voi zeii greci sunteți nespuse de
mestere
În cuvinte.

APOLLON. — Negre-ți sunt aripile,
ingere, mai negre
Ca aripile a mii de vulturi negri.

INGERUL. — O Apollon, tu nu me-
nești a bine.

APOLLON. — Am cugete curate,
inger negru.

INGERUL. — (Ironie)
Venit-ai poate să ajuți pe rege?
APOLLON. — Poate... Căci amar l-a
bătut soarta.

INGERUL. — Vrei deci să mă despoi de
un cadavru?
APOLLON. — Nu, ingere, tu vei lua
un altul
În locul lui

INGERUL. — (Teribil) Ce?

APOLLON. — E vrerea Parcelor.

Cuvântul lor și-l aduc:

„Oricine 'n locul lui ar vrea să moară,
„Oricine s'ar pleca funestei sorți,
„Oricine-ar spune da, chiar într'o
doară,

„Pe acela tu să-l numeri printre
morți“.

INGERUL. — Ai adormit pe biete
bătrâne

Surori. O, cine știe

Ce putred hoit îmi va cădea în mână!

APOLLON. — Tot un mort e. Ce pierzi?

INGERUL. — Nu e tot una

Un mort bătrân și un mort în
floarea vieții.

APOLLON. — Mi-e teamă să nu fie

Un tânăr mort!

INGERUL. — Oricine-ar fi acela,

Părul lui

Cu sabia l-oi consacra Reginei

Din Hades. Eu prin sabie însemn

Semnul neînvinș al Morții.

APOLLON. — Tu fă ce știi.

(Către Admetos).

Eu nu pot smulge Morții

Mai mult decât i-am smuls. Moartea
e Doamnă.

Moartea e mai tare decât zeul

Etherului, a Florii de Lumină.

INGERUL. — Încearcă, până mâine seară

Ți-e dat să 'nceerci. Înălătură urgia!

INGERUL. — Măine seară.

(Admetos care urmărise în picioare,
aproape nemișcat, într'o încordare pa-
sionată, straniu dialog cu Nevăzutul, se
aruncă la picioarele Zeului într'o porni-
re de recunoștință. A rostit abia cuvân-
tul „Doamnă“ și zeul s'a mistuit în pro-
pria-i lumină, lăsând în urmă prive-
liștea magnifică a unui plai lunar im-
presurat de arbori, în fund, o casă mi-

nusculă, s'ar spune un cuib, spre care
duce o cărare albită de lună).

ADMETOS. — (Cu ardoare).
„Oricine 'n locul lui ar vrea să moară,
„Oricine s'ar pleca funestei sorți,
„Oricine-ar spune da, chiar într'o
doară...
(Se întoarce. Un alaiu lugubru intra-
se în scenă. Trei apariții desprinse par'că
dintr'un Trionfo della Morte: orbul,
ologul și paralticul).

Orb, momâi sinistre, oho, spectre in-
fernale, un zeu prieten v'a scos în
calea mea! Vom încheia un pact mă-
reț, vom face un schimb fără pereche!

ORBUL. — (Agitând un braț căruia-i
lipsește mâna).

E târziu, cată-ți de drum.

OLOGUL. — Mai e mult până la satul
vecin?

PARALITICUL. — Arătând celorlați
umbra pe care o proiectează aripa In-
gerului). U-u, mu-u, u-u. (Dau să plece).

ADMETOS. — Stați, stați, doar un
cuvânt!

ORBUL. — Ce vrei, omule?

ADMETOS. — (Nesțind cum să încea-
pă). Să vedeți... căinele negru... Am
un câine de care vreau să scap.

(Răspicat.) Cine mi-l ia? ?

PARALITICUL. — (Îl scutpă.) P-tiu.

ADMETOS. — Voi aparțineți pe trei
sferturi Iadului. Ce vă pasă de Iad?

voi înzestra pe copiii voștri cu averi
domnești, cu pământuri întinse. Sunt
bogat, sunt rege. Cine vrea să moa-
ră 'n locul meu? Cine spune sorții
mele „da“?

INGERUL. — Spuneți „da“!

OLOGUL. — (Către orb.) Ce vrea omul.

ORBUL. — (Strigându-i la ureche, —
ologul e și surd.) Vrea să cumpere o
viață.

OLOGUL. — (Și mai tare.) Și cine-i
prostul care să i-o vândă?

ADMETOS. — Cum? Nimeni? Nimeni
nu dă o viață imundă, o sdreanță, un
petec, pe aurul regelui?

ORBUL. — Nimeni.

PARALITICUL. — U-u.

ORBUL. — Eu nu mai văd, dar îmi
aduc aminte

Lumina dulce a soarelui. Un balsam

E amintirea ei. Am doar o mână

Și totuși pot cuprinde, pot alinta,

Pot plânge și pot ride

Cu mâna mea.

OLOGUL. — Eu n'am picioare. Umblu
ca un vierme

Dar plăcută, ah plăcută e lumina

Pe care ne-o dau zeii!

ADMETOS. — (Către paraltic.)

Tu singur ai rămas pe gânduri, o sobol

Sau cârțiță, cum să te chem, tu ești

Jur împrejurul tău zidit

Cu nesimțire, ferecat, indiferent

Contactului cu lumea. Spune „da“,

Ci spune într'o doară...

INGERUL. — Spune „da“!

PARALITICUL. — (Se ridică. Indig-
narea lui înfrânge suferința. Muge
spunând.) Eu?! Te blestem! (Es tus-
trei.)

ADMETOS. — (Ca fascinat de puterea
blestemului.) Pieriți moime, conglome-
rate de ochi și de picioare, de
brațe și de pânțec, pieriți! (În față-i
radiază casa de pe colină.)

O, casă a părinților mei,

Lari atât de dragi inimii mele,

Cine te-a adus în calea

Atător rătăcirii?

Un geniu bun, un zeu, o stea de veghe
(Adânc turburat.)

Ah, de-ar fi

Un semn acesta! Totuși cum să ceri

Părinților tăi viața, când tu însuși

Ești viața lor. O nu, departe

De mine acest blestem

Și totuși e un semn,

Totuși prin mine,

Piere Speranța...

Piere lumina lor.

(Apucă drumul către casa luminată
de lună. Asupra lui flutură, imensă, um-
bra pe care o zărise paralticul și care-l
impresură mereu.)

Lor să le cer mântuire?

Lor să le cer alinare?

Ei să se 'ndure de mine,

Numai ei pot avea îndurare.

(Ajuns în fața casei bate puternic în
poartă.)

Sunt eu tată, eu Admetos.

(Se deschide o fereastră și bătrânul
Pheres apare, apoi o alta, și răsare
chipul Mamei.)

PHERES.—Ce vânt te-aduce, fiul meu?

ADMETOS. — Tată, tată, se apropie
ziua.

PHERES. — Ananke e o zână fără milă.

MAMA. — (Ștergându-și o lacrimă.)
Toți vom muri odată, fiul meu.

ADMETOS. — Și totuși Parca s'a
înduplecat,

Ea a lăsat ca cineva să poată

Muri în locul meu. Dar cine

Se 'ndură a muri? Oh, nimeni,
nimeni...

PHERES. — Cred, fiule, căci dulce e
lumina
Pe care ne-o dau zeii.

ADMETOS. — Tată, tată,
Te-ai bucurat din plin de ale vieții
Daruri. Ai fost rege. Azi eu duc
Lumina vieții tale mai departe.
Prin fiij mei viața ta se face

Nemuritoare. Tată — ce să spun? —
Mori pentru mine.

PHERES. — Vai fiule, ce vorbe

Ți-au lunecat pe buze și ce demon

Te-a îndemnat să ceri acelu care

Ți-a dat ființa, te-a 'nfruptat din alba

Lumină a lumii, te-a 'ncărcat de

daruri.

Să-ți dea și viața lui! Ce legământ

Mă poate face să-ți închin

Ultima jertfă?

ADMETOS. — Mi-e sufletu 'ntristat

până la moarte.

Tu cugetă, sunt tânăr, pe Alkestis,

Visul imens al anilor mei tineri,

O am. Ea e regina, e soția

Mea. Și dacă mor, eu cui o las, cui

las copiii

Și în ce noapte a Hadesului pot

Spera s'o văd venind, pe sc

CRONICA plastică

de PAUL MIRACOVICI

Pictorul Băncilă, care expune în prezent la Dalles este printre cei câțiva cari s'au bucurat de succes înainte de război. Publicul l-a îmbrățișat și i-a admirat lucrările atât de anecdotice și cari par atât de desuete azi. Desuete pentru că aceluși public — calitativ — care l-a admirat altă dată are acum alți idoli.

Niciodată gustul marelui public nu rezistă timpului și — asemenea modei — în spațiul a 10—15 ani, pictura dictată de el pare veche, demodată. Pictura d-lui Băncilă a plăcut și mai place încă pentru o aparentă virtuozitate. În culori vii, cu o pastă excesivă, d-sa a trecut, mulțumită facturii sale, peste toate greutățile de care trebuie să se lovească un artist. D-sa le-a eludat prin formulă nu printr'un studiu adâncit. Incontestabil, d. Băncilă are un ales temperament de pictor și o vigoare care se vedește și în tablourile de azi, iar în anumite lucrări, în care anecdota îl preocupă mai puțin, d-sa ne desvăluie frumoase calități de simțire.

În sala Sindicatului Artelor Frumoase expun 14 pictori din Baia-Mare și doi sculptori. Baia-Mare a fost, înainte de război un centru artistic dintre cele mai cunoscute — se putea vorbi — ca și acum de altfel, despre o „școală“ dela Baia-Mare. Această școală a fost întotdeauna influențată de pictura ungurească și germană. Nici în ziua de azi ea nu a împrumutat nimic spiritului latin al artei românești sau mai bine zis franceze. Să-mi fie îngăduit să spun că aceasta e o lipsă, o lipsă importantă în zilele noastre, când nu e îngăduit să ignorezi nu numai arta franceză contemporană ci și ultimul secol în care s'a elaborat pictura modernă.

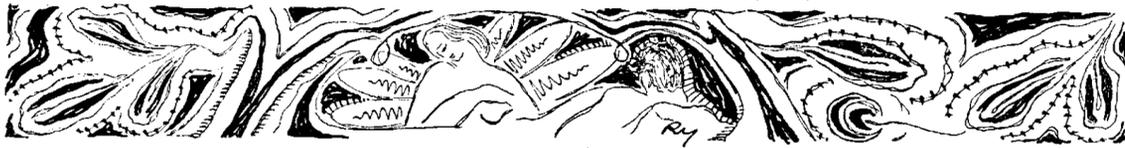
De aceea, subliniez cu deosebit interes expoziția pictorilor din Baia-Mare și semnificația ei. De asemenea ministerul artileriei ar fi trebuit să încurajeze efortul ce fac acești artiști de a lua contact cu arta românească, efort considerabil sub raportul material. Ramele, transportul dintr'un punct atât de îndepărtat al țării, tipărituri și atâtea cheltuieli nu sunt ușor de suportat de bugetele anemice ale unor artiști. Perspectivile de vânzare de asemenea sunt foarte puțin probabile, cei mai mulți dintre ei fiind cu totul necunoscuți la București.

Vom cita în ordine alfabetică operele expozanților. Astfel d. P. Abru-deanu e, și el ca toți pictorii cari trăiesc la Baia-Mare sclavul, deși în mai mică măsură, al aceleiași concepții, aceleiași tehnici; culori violente, efecte de lumină puternice și o oarecare brutalitate inutilă. Aceasta va trebui s'o spunem despre toți expozanții pentru că acestea sunt caracteristicile lor mai isbitoare ale picturii. Tabloul No. 2, al d-lui Abru-deanu, care e printre cei mai buni din grup dovedește resurse frumoase și o certă aplicație pentru studiu. D. Ferdinand Deak de asemenea prezintă lucrări bine studiate, în special o „Piață“ e o lucrare merituosă. Dl. Gyarmati Francisc e mai violent, tehnica d-sale mai puțin îngrijită. Dl. Gavril Gyimesy încearcă prin pețe de valori să se singularizeze de factura comună expozanților. E o intenție laudabilă și stadiul în care se află ne dă dreptul să sperăm că va reuși.

Dl. Kiss Carol e incomparabil mai interesant în negru și alb. În desenele d-sale e adese-ori forță expresivă.

Dl. Kadar Gheza expune ierni frumos luminate. Kovats Gheza deși foarte violent, studiază atent și redă cu justete diferența de planuri. D-na sau d. Elemer Mezei expune un covor sumbru, mult prea sumbru. Dl. Scheip Carol prezintă desenele făcute cu sentiment. D. Shakisov Sebastian pare mai puțin pregătit. D-lui Șerban Raul de asemenea îi recomandăm o mai temeinică pregătire, și în privința desenului și mai ales al valorității. Dl. Norbert Stelek e slab în lucrările expuse. Lila Gassert Uica expune aquarele pictate cu multă spontaneitate și cari ne amintesc pe Arnold. Dl. Alexandru Ziffer are același izvor de inspirație ca și d. Hans Eders — adică de influență germană. Sculptorii Peer Merloe și Manu Gheorghe contribuiesc în mare măsură la reușita expoziției. Dl. Peer Merloe nu este necunoscut la București, am avut și altă dată prilejul să scriu despre stilizările d-sale, întotdeauna interesante. Anul acesta, mai toate lucrările sunt în lemn, material pe care d. Merloe îl lucrează cu măiestrie și dragoste.

Dl. Manu expune un cap și un nud, amândouă corect și atent studiate.

Edouard Peisson, romancier al mării

Cartea străină

D. Edouard Peisson e astăzi unul din cei mai talentați romancieri ai mării. Dovadă, admirabila serie, dela *Hans le Marin*, *Mer Baltique* și *Le Courier de la Mer Blanche*, până la *Parti de Liverpool*, cărui Academia Franceză i-a decernat acum doi ani premiul pentru roman, încoronând astfel, cu autoritatea recunoașterii oficiale, o operă consacrată anterior de sufragiile multimei cititorilor.

În scrisul d-lui Edouard Peisson se răsfrânge, cu un accent veridic impresionant, aventura personală și propria experiență a vieții autorului, — de aceea lectura cărților lui este tot atât de emoționantă ca și aceea a unor Joseph Conrad sau Jack London.

Ceeace deosebește literatura marină a acestui scriitor, dându-i un caracter de autenticitate neîndoelnic, este că autorul lui „Hans marinarul“ nu are despre mare și despre viața ei proprie, cunoașterea sentimentală a celui ce o contemplă dela țărâm sau de pe bordul unui pachebot insensibil la stuciumul ce o frământă spre a o reconstrui apoi, în liniștea cabinetului de lucru. Scrisul d-lui Peisson relevă deopotrivă prezența vie, deși nevăzută, a mării și atitudinea spontană, de o neobosită receptivitate, a celui care participă la frământările ei, cu interesul pe care-l purtăm ființelor ce ne sunt dragi.

Le Courier de la Mer Blanche, una din primele lui cărți, publicată întâia oară în 1930 și reeditată cinci ani mai târziu, era însoțită de această recomandare a autorului, semnificativă pentru accentul veridic netrănit al cuprinsului ei: „Nu sunt un literat. În această carte, mai ales, n'am vrut să fac literatură, ci să-l arăt așa cum sunt, pe matelotii din marina comercială.“

Se reamintesc acolo, ceasurile tragice ale războiului maritim din 1916, trăite de scriitor pe bordul unui vas care transporta material de război destinat armatelor rusești. E relatarea sobră a odiseei echipajului acestui vapor care, plecat din Brest cu destinația Arhangelsk, ocolește coastele Irlandei și traversează Cercul polar, strecurându-se printre submarine și câmpurile de mine presărate în calea lui.

Mer Baltique era o evocare puternică, intens colorată, a mării și a oamenilor ce trăiesc în preajma ei. Trei vieți omenesti formau acolo miezul interesului povestirii, dând prilej autorului să facă dovada unei înțelegeri adânc pătrunzătoare în resorturile unor sentimente din specia celor zise „etern omenesti“, dar condiționate în desfășurarea lor de prezența mării.

Viețile a trei băiețândri, tustrei copii de marinari, se întreținea și se înfrățesc în acest roman, ca trei drumuri într'o răspântie. Și marea Baltică, rând pe rând de un calm feeric sau infuriată

formează decorul fastuos în care viețile acestora se agită, legându-le visurile și gândurile, iubirile și suferințele, până în ziua când va rețea cu brutalitate firele celor trei destine omenesti.

Și în romanul *Le Pilote*, publicat acum doi ani, ca în toată opera d-lui Peisson, marea nu e un simplu element decorativ, spectacular, ci o prezență activă, care îndrumăză destinele ființelor omenesti supuse înfrângerii ei, lucrând cu puterea misterioasă și învăluitoare a unei vrăji.

Simplitatea cadrului în care se desfășoară acest roman, în timp și în spațiu, accentuiază intensitatea zguduitoare a dramei din sufletul lui Pierre Laurent, căpitanul vasului de pasageri „Virginia“, în timpul traversării Atlanticului, din America în Europa. Laurent, tipul veritabil al lupului de mare" își dă seama că e amenințat să orbească. Orgoliul sau, poate, teama de a fi siliat să se despartă de vaporul pilotat o viață întreagă, îl împiedică să destăinuască celor dimprejur, îngrozitoare-taină. Dar suferința și sfârșitul unei desnădăjduite de a nu da de bănuț nimic, nimic, îl umanizează. Și atunci, zeul atotputernic și aspru, temut și adorat de echipajul vasului, săvârșește unele stângăcii și are șovăeli surprinzătoare, reușind totuși să-și aducă vaporul la destinație, în ultima lui călătorie.

Le voyage d'Edgar, ultima carte, recent apărută, a d-lui Edouard Peisson, e povestea fermecătoare a unei lungi plimbări marine. Tatăl lui Edgar, lemnar de corăbii, a plecat într'o zi în Groenlanda și n'a mai dat de atunci semne de viață. Băiatul își pune în gând să-l regăsească și, ca un nou Telemac, pleacă în marea aventură, întovărit de un fost bucătar pe transatlantice, negrul Sam, orotitor cu inimă de aur și nesecat izvor de sfaturi înțelepte. După multe peripeții și numeroase avatari, Edgar izbutește să-și regăsească părintele, în ținuturile polare.

Scopul autorului n'a fost doar să povestească o minunată istorioară de aventuri. A vrut și să inițieze, pe tinerii lui cititori mai ales, în tainele vieții pe mare și ale marilor corăbii cu pânze, de odinioară sau ale uriașelor pacheboturi — cetăți moderne, — să le plimbe pe dinaintea ochilor minunile multiple ale ținuturilor îndepărtate și să imbine realitatea cu poezia, născocind pentru ei legendele cele mai fermecătoare.

WILL DURANT: „HISTOIRE DE LA CIVILISATION“ (3 volume)

În cursul anului trecut au apărut, în traducerea franceză a d-lui Charles Mouray, primele trei volume dintr'o vastă lucrare de sinteză asupra istoriei

civilizației omenesti, întreprinsă de savantul american Will Durant, autorul cunoscutei opere „Vies et doctrines des grands philosophes“.

Cele trei volume cu care se îmbogățește prețioasa „Bibliothèque historique“ a editurii Payot tratează despre ceea ce autorul numește partea de „moștenire orientală“ din patrimoniul civilizației actuale și anume:

Primul, istoria civilizației în Egipt și în Africa apropiată (Babilonia și Siria) până la moartea lui Alexandru și prăbușirea marilor imperii din acest Orient, cu o introducere asupra naturii civilizației și a diferitelor elemente care o compun.

Al doilea volum cuprinde studiul civilizației ebraice până la cucerirea romană, al Persiei antice până la cucerirea lui Alexandru și al Indiei, dela origini și până în zilele noastre, autorul socotind cu drept cuvânt, că pe când civilizațiile Iudeei și Persiei antice au încetat să mai exercite vreo înfrăuire asupra mersului omenirii, acelea indice își continuă influența, poate chiar cu mai mult răsunet în cultura europeană modernă.

Al treilea volum, cuprinzând istoria civilizațiilor chineze și japoneze continuă și încheie primul ciclu „al moștenirii orientale“, din această sinteză istorică, deopotrivă de interesantă pentru valoarea ei recapitulativă cât și prin originalitatea aprecierilor de ansamblu cu privire la evoluția diferitelor civilizații.

În acest volum se arată raporturile dintre Europa și Extremul Orient, ajungându-se până la expunerea motivelor cari au determinat Japonia să-și întindă stăpânirea asupra Manciuriei și a Chinei de Nord. Cititorul găsește astfel, într'o prezentare limpede și concisă, îndrumări prețioase pentru înțelegerea problemelor din Extremul Orient și Pacific, de a căror deslegare va depinde, poate, pentru multă vreme, soarta omenirii întregi.

Autorul nădăjduiește să poată duce la bun sfârșit, și restul operii întreprinse, publicând la răstimpuri de câte cinci ani, părțile consacrate „moștenirii“ clasice, medievale, europene și moderne, din istoria civilizației universale.

Oricât de prezumțioasă ar părea o atare năzuință, mai ales pentru puterile neajutorate ale unuia singur, numai rezultatele vor măsura temeinicia și valoarea sfârșirii. Judecând după cele trei volume apărute până acum va trebui să recunoaștem îndreptățirea d-lui Will Durant de a fi pornit la elaborarea vastului subiect ales, pe care-l înfățișează cu o rară putere de sinteză și cu preocuparea umanității de a scoate neocenten în lumină, semnificațiile largi și durabile din istoria omenirii.

MIHAI NICULESCU

CRONICA muzicală

de ROMEO ALEXANDRESCU

FILARMONICA: DIRIJTOR, FELIX VON WEINGARTNER

Un concert în care au fost proscrise orice capricii personale și efecte de bun plac în interpretare, a fost acela al „Filarmoniceii“, condus de Felix von Weingartner.

Ordinea, justa măsură, linia netremurată și nedeformată, au domnit fără încetare în întregul concert, înlăturând din calea înțelegerii a două simfonii de Beethoven, tot ceea ce ar fi putut să fie balast, nepotrivire sau înstrăinare de sens. Filtrajul stilistic pe care, cu un prestigiu de multă vreme neclintit, Felix von Weingartner îl impune orchestrelor pe care le conduce, nu cunoaște, întru realizarea acestui scop, nici o concesie. Mișcarea dătătoare de echilibru și expresie fidelă cerințelor textului, evaluarea rolului fiecărei grupe, fiecărei fracțiuni de muzică, față de tot, obținerea aceluși mare ritm capabil să lămurească un caracter și o idee în tot cursul exprimării lor, pornesc la Felix von Weingartner dintr'o organizație desăvârșită de clasică. Academician al dirijoratului, Felix von Weingartner stăpânește arta conducerii orchestrale cu o prestanță pe care nimic n'o desminte: atitudine, precizie, concisiune în elocință, sobrietate în îndemn, înălțarea permanentă a rostului de sine la acela de a mijloci cu absolută fidelitate realizarea operii muzicale, în cea mai pură esență a ei, până la abstracția de sine.

Muzicienii „Filarmoniceii“ noastre și-au câștigat în frumoasă măsură meritul de a urma cu condescendență și neprecupețire a resurselor călăuzirile mari ale ilustrului dirijor, isbutind un concert Beethoven autentic în toate esențialele lui înfățișări.

CONCERTUL VIOLONCELISTULUI ATILIO RANZATO

Violoncelul trece drept un instrument muzical generos în expresivitate. Credița nu este falsă, dar puțin își dau seama de covârșitoarele greutăți care trebuie învinse pentru a beneficia, în deplin acord cu arta de a interpreta muzică, de dărnicia emotivă a violoncelului.

Justețea de intonație, puritatea sonoră, dificilă în „piano“, mult mai ingrată încă în „forte“, apoi acea acrobație inerentă tehnicii violoncelului cât și problemele de arcuș și de echilibrare a unui registru grav surd față de unul înalt străbătător, acumulează asupra executantului tot atâtea anevoinți, îi condiționează necruțător însoțirea artistică, impunându-i canoane cărora nu oricine este chemat să le țină piept.

Unul din rarii privilegiați ai talentului muzical, care se pot numi pe bună dreptate artiști ai violoncelului, este și tânărul concertist italian, Attilio Ranzato.

Activitatea exemplară a „Institutului de cultură italiană“, i-a prilejuit un concert la „Dalles“ și recunoașterea viu manifestată, de către publicul românesc, a puterilor d-sale însușiri instrumentale.

D. Ranzato este un imperios și cuceritor virtuos. În mâinile d-sale, în brațe, mai bine zis, căci artistul își îmbrățișează în neîntrepruptă strănsoare, ca pe un odor neprețuit, violoncelul, se concentrează o forță, o ardoare, un flux de avântări, care smulg strunelor sonorități de o frumusețe dinamică, și intensitate în elocința melosului, vibrant susținute.

Agerimile foarte personale ale arcușului, mobilitatea volantă a stângei, iscusința în variația timbrului, elanul peremptoriu în mișcările de mare bravură, lirismul cald și spontan degajat în desfășurarea cântului, reprezentă, de sigur, la Attilio Ranzato, dăruire și cultivare abundente.

De aceea succesul pe care l-a câștigat, cu ușurință, dela începutul concertului, n'are nevoie de nicio altă explicație, iar vizita d-sale, a fost cu totul binevenită.

D. Renzo Bossi, atât în compozițiile d-sale, ascultate în concert, cât și prin modul în care a efectuat acompaniamentul, a dovedit că este un excelent muzician.

Drum fără întoarcere Liniște

Cu traista mea de stele și luceferi
Și cu sandalele din fruze de glicină
Străbat livada amilor mei teferi,
Ca un cocor gonac, după lumină...

Săracă mi-a fost masa; vârnă neplăvită
Din stihuri mi-am băut rachiul întremării;
Am tras căruțe cu belșuguri, ca o vită
Și-am pescuit prin ani corali mării...

Indemnuri n'am avut decât lăută
Podoabă, câte-o creangă frântă de povară;
Tovarăși, firele de iarbă și cucuta
Credință, chipul blând din bobul de secară.

Mi-a fost iubirea dată murmur și fântână
Și frunzele-au crescut în mine, aripi de lăstun;
Din amintiri, doar moartea, mi'ntinde câte-o mână
Când urc spre ea, în suflet, cu micul meu cătun.

EMIL VORA

Pe drumuri și văi luminate de lună,
Când apele dorm și stelele n'chină
Tăcerea cărunță - a veciei,
Dă-mi mâinile: cumbria Mariei.

Să mergem; doar umbra și fiorii din pași
Din țările n'arie — ne fie părtași,
Până la stinile visului —
La porțile paradisului —

Privindu-ți ochii clari, uitat-am să mă știu —
De sgomotul din mine: de cel ce vreau să fiu...
Pe crestele de liniști — valuri —
Nu mi-or mai duce — iarăși — tăcerile la maluri.

Tore greierii n'iarbă vecia de-aici,
În colbul din drum — pier și răsar lucruri.
Zinele nopții mi-aduce acasă
Heruvul de vis și mătasă.

ION A. BUCUR

EDUARD SAULESCU: Trei fragmente din fresca dela Mausoleul Eroilor Neamului, din Mărășești

Noaptea celor trei crai

Episod inedit de MIRCEA STREINUL

Mai erau trei zile până la Crăciun. Guzli, Dobreideni și Melancolicu alcătuiseră un plan strașnic de petreceri pentru primele două zile de sărbătoare: plimbări, cinematograful (la Roxy era anunțat un program efabil), patinaj pe pâraul Clucucica etc. Dobreideni tărguise de pe acuma o mulțime de bușteni, iar Melancolicu procurase niște vin grozav.

Căzuse zăpadă destulă și-un puț de ger o întărise de-a mai mare dragul. Cernăuții căpătaseră un aspect feeric, de vis, ca decupat dintr'un desen animat. Zurgălii săniilor clincheneau vesel și lumea alerga de colo până-n colo după cumpărături. În piața Teatrului Național, mii de brazi coboriseră din pădurile Vijiței, aducând copiilor bucuria zăpezilor înalte și parfumul de rășină al munților. Vitrinele se prefăcuseră în liliputane orașe de carton aurit, pe ale căror străzi presărate cu vată păpușile așteptau ivirea unui Făt-Frumos. Cine-știe... Poate că seara, la bătaia unei baghete magi-

ce, clavecinile începeau o gavotă și micile zâne dansau ca'n grațioasele tablouri ale suavului Watteau. Piața Unirii era animată ca'n prezința unei serbări populare și câteva grupuri de gură-cască admirau defilarea sutelor de cucoane, cari se înlocuiau cu brațele pline de cumpărături, acasă.

Guzli era atât de bine dispus, încât făcea adevărate piruete când oferea ziare trecătorilor.

— Fioarașă crimă a lui Ivan Strașnei! O femeie ciopârțită cu secură...

— Ai să răgușești, Tsu-Tsui! — îi strigă, dela celălalt capăt al pieței, Dobreideni.

— Nu-i nimic! O să becu un ceaiu de lei... Ivan Strașnei a zugrumat copiii moșierului... Fioarașă crimă! Fioarașă crimă... un leu... fioarașă crimă... un leu... Soția moșierului a fost ciopârțită cu secură... Amănunte senzaționale!

De astă dată, banditul se întrecuse cu firea. Nu numai că jefuise o mare sumă de bani, dar și masacrase în modul cel mai sălbatic o întreagă familie. Nu scăpase decât moșierul, care, în noaptea fatală, se 'ntâmplase să fie plecat la Cernăuți. Poliția își dădea toată silința să-l captureze pe Ivan Strașnei, însă eforturile ei erau zadarnice. Exasperat de in-succesul organelor polițienești, moșierul anunța prin afișe lipite la toate colțurile străzilor că instituie un premiu de 100.000 de lei pentru cel ce va denunța bărbogul banditului, dar nimeni, nici un complice, nu se grăbise să facă acest lucru.

Dobreideni veni la Guzli.

— Măi, ai observat? Șmarc e întotdeauna furios când anunțăm crimele lui Ivan Strașnei.

— Ihi! Și niciodată nu pomenește despre bandit. Auzi!

Între-adevăr, Șmarc anunța mereu, cât îl ținea gura, „groaznicul accident de

cale ferată... doi morți și trei răniți... un leu bucată!" și nici nu amintea despre ultima — și cea mai feroasă din crimele banditului.

— Dar să dăm dracului pe spurcăciunea aceea de Șmarc! Mai ai multe exemplare de vândut?

— Aproape că le-am terminat, măi Tsu-Tsui!

— Eu, la fel.

După câteva minute, Dobreideni nu mai avea nici un ziar. Din această cauză, Șmarc — care nu reușise să vândă decât vre-o zece exemplare — crăpa de invidie și era atât de furios, încât numai că nu vărsa spumă pe gură, așa că începu să-i caute pricină lui Dobreideni.

Guzli ripostă și el:

— Prietenul meu a vândut toate exemplarele fiindcă a anunțat titlurile cele mai senzaționale din ziar. Dacă făcea la fel, le vindeai și tu pe toate.

— Da! — spuse Dobreideni. — N'ai decât să strigi despre crimele lui Ivan Strașnei și vânzarea ziarelor ar merge ca la pâinea cea caldă.

Șmarc nu se mai putu stăpâni și-i pu-se o piedică lui Dobreideni. Acesta îi răspunse cu un ghiont în coastă, dar Șmarc, mai puternic, îl trânti din nou la pământ. Guzli, văzând că dușmanul luptă cu viclenie, ca un cuțitar ordinar, ieși din rezervă și-i dădu ajutor prietenului său. Agresorul fu bătut și trebui să se retragă.

— Lasă, că v'arăt eu vouă! — îi amenință el pe cei doi prieteni și dispăru în strada Romană.

În curând, soarele apuse într'o baie de sânge și-o pulbere aurie plouă asupra ferestrelor, iar vâpăile albastre ale cerului se stinseră în dulci lumini cenușii. Dinspre Țeșin veneau nouri gri, așa că noaptea promitea să fie caldă. Lămpile răspundeau fluturi galbeni pe trotore.

— Strașnic! plăcută seară, măi Tsu-Tsui!

— Ihi! Și poate c'o ninge la noapte...

— Tare m'ăș bucura să ningă! Am sta la ferestră, pe 'ntuneric, și-am bea ceaiu... — și-adause misterios: — ceaiu cu rom, mă!

— Ții! Ai cumpărat și rom?

— Sigur! Da' ce? Noi nu suntem boieri?

— Suntem! — și răsără amândoi.

Când coborau prin ulița Evreească, Dobreideni și Guzli se pomeniră față în față cu dușmanul lor, care era întovărășit de-un găligan spătos și chior.

Lupta se 'ncinse imediat.

Șmarc tăbări asupra lui Dobreideni, iar găliganul îl luă prin surprindere pe Guzli.

Nimeni n'apropiere.

De departe, pătrundea doar hârăitul tramvaielor.

Gălăitul celor ce se luptau se-azuca clar în aerul înghețat.

Cei patru se rostogoleau înclătați prin zăpadă.

Cu o sfortare supraomenească, Guzli isbuti să se descotorosească de adversarul său, pe care-l ameți cu o lovitură de pumn aplicată sub bărbie. În acelaș moment Șmarc îl ridică de mijloc de Dobreideni, lăsându-l, apoi, să se prăbușească pe trotor. În cădere, bietul se isbi cu ceafa de-un bolovan și-o șuviță de sânge îi curse din gură. Guzli scoase un urlet și se repezi asupra lui Șmarc, dar acesta, urmat de găliganul care se demeticise'n curând, o luă la goană prin întunericul uliței și dispăru după colț.

— Dobreideni, te-ai lovit rău? — însă băiatul nu răspunse decât printr'o bolborosire, care-l aduse un nou val de sânge pe gură.

— Pentru Dumnezeu, măi frate-miu, ce-i cu tine? — șopti, cuprins de panică și înecat de plâns, Guzli.

— Tsu... Tsu-Tsui... Eu... Mă dor ochii... Mi-a intrat zăpadă'n ochi, măi... Să des-gropi banii... Să-i lei tu... Vai... Tsu-Tsui... Eu... mi se pare... că... mor... — și, într'o supremă încordare, zămbi: — O să mă cam plictisesc pe lumea cealaltă... N'am

nici o cunoștință pe-acolo... Tu... Frate Tsu-Tsui... — și începu să plângă, dar ca din mari depărtări.

— Dobreideni... Ninge, Dobreideni!

Prinse să fulgăie și-o pace desă-vârșită se 'ntindea peste oraș. Era un început de noapte ciudată, cu mii de fantasmă mici, cari dănuiau volos în aer, și nici un om nu se-arăta prin apropiere.

Încă un val de sânge și Dobreideni gemu lung.

Guzli se plecă asupra ochilor tulburăți și văzu că Dobreideni a murit.

Băiatul rătăci până târziu pe ulițe. Fără să țină seama că gulerul i se descheiasă și că zăpada i se-așternea tot mai groasă pe umeri, umezindu-l până la piele, că, de-odată ce era, părul i se lipise de frunte și că obrazii îi ardeau de-o febră chinuitoare, care-i uscaseră buzele, Guzli umblă ca halucinat până ce oboseala îl răsihi complet, răpindu-i respirația și ologindu-l.

Într'ă într'o cârciumă de lângă viaductul c. f. r. din suburbia Caliceanca. Localul avea înfățișarea unui beciu netencuit — un fel de groată înfloritoare, în care consumatorii păreau niște morți în vacanță. Muncitorii dela abator, apași, femei de stradă, bătrâne și uscate, șomeri și câțiva soldați se amestecau într'o hărmălaie de infern, iar patru lăutari își chinuiau zădarnic instrumentele, ale căror sunete se pierdeau în vârlurile dese ale fumului de tutun. Băiatul ceru un sfert de vin roș și-l bău pe nerăsuflăte. O ușoară amețală îl cuprinsese, sângele îi circula mai repede și aburii-i deschise o ciudată viziune: Dobreideni alerga printr'o ceață deasă, iar moartea încerca să-l rețină, în timp ce un clopot enorm își răspânda strigătul de metal. Apoi, fantasmă își pierdura contururile și totu se topi într'un fel de fum albastru și aspru, care-l făcu pe Guzli să tusească.

— Bietul Dobreideni... Zace singur și capul i s'a adunat în omăt... Și n'a încetat să ningă... Doamne, ajută-mi, Doamne! — și iar plânse, ceace atrase atenția consumatorilor dela mesele vecine.

Deodată, cârciuma căzu în întuneric: se făcea o razie. Poliția îl căuta din nou pe Ivan Strașnei. Atunci, Guzli avu un gând care-l fulgeră: să denunțe poliției bărbogul banditului și al compliceilor lui.

În felul acesta, găliganul cel chior și Șmarc își vor primi cea mai cumplită pedeapsă.

Când se lumină de zi, se duse să vândă ziare, ca și cum nimic nu s'ar fi întâmplat, însă îi evită pe ceilalți colpor-

tori. Citi într'o gazetă locală o scurtă informație, la „Diverse”, despre moartea prietenului său. Se credea că decesul acestuia se datorește unui accident neorocit și notița încheia acuzând proprietarii de case că nu-și curăță de zăpadă trotorele... Guzli zămbi; apoi, își strivi câteva lacrimi sub pleoape. Nu, n'avea voie să plângă. Trebuia să se țină tare. Dar un dor cuprins după Dobreideni începu să-l sfâșie și Guzli se duse la morgă. Dobreideni zăcea gol pe-o masă de marmoră. Autopsia i se și făcuse.

— Măi frate-miu, măi... cum te-au tăiat! Un frig grozav domnea în sala spațioasă, de-un alb ucișător de monoton.

— Măi Dobreideni... — dar nu continua, ci-și întoarse încet capul, căci, înapoița sa, cineva plângea cu hohote. — Melancolicul — atât mai spuse și, apoi, tăcu tot timpul.

Apropiindu-se de cadavru, îi mângâie fruntea. Ochii lui Dobreideni rămăseseră deschiși și Guzli se uită adânc în înfrânta lor fără fund. Când se gândi că, peste câteva luni, vor fi nenumărați viermi greșoi în carnea asta netedă și sănătoasă, se îngrozii pentru înfrânta oară de moarte și-i veni să fugă, să fugă undeva departe, tocmai la capătul lumii.

Nu era nici un nou pe cer. Soarele apunea într'o stranie limpezime roză, care așternea peste zăpezi suave lumini de trandafir. Pădurile albastre dincolo de Prut. Cernăuții se 'nvăluiau în dulcele fum al înserării și depărtările se estompașu sub viorul tot mai adânc al cerului.

Pe imensul platou al Horecii, Guzli îi istorisi lui Melancolicu întreaga dramă. Apoi, primul o luă peste câmpiile în-

ghețate, în direcția suburbiei Caliceanca iar al doilea spre oraș, ca să pândească dacă Șmarc nu se arată prin piața Unirii.

Guzli se opri în niște tufișuri din apropierea fabricii de cărămizi și se trânti pe burtă. Rămase câteva ore așa, nemșicat, în zăpadă. Nici un semn de viață în împrejurimi. Un vânt rece, tăios, aburătăcea zăpadă. Pietrele cimitirului evreesc luceau straniu. Băiatului îi era somn și lupta din răspulteri să nu adoarmă. Picioarele începeau să-i înghețe. O furnicăre călduță îl amăgea în pleoape, așa că trebui să și le frece cu zăpadă.

Abia pe la miezul nopții un geam se lumină sus, la etajul fabricii, și, imediat, ca din pământ, răsăriră diferiți oameni, cari soseau unul câte unul. Între ei, Guzli îl recunoscu și pe Șmarc. Mai târziu, îl desluși, într'un grup, și pe găliganul cel chior. O stranie viață însufleși noaptea. Câinii urlau prin sate depărtate și svonul ajungea misterios până aici. Fără să țină seama de vânturile albe, cari fluturau în cimitirul evreesc, Guzli se târi pe brânci până la uliță, ca, apoi, s'o ia la goană spre oraș. Ajungând la poliție, se isbi de comisarul de serviciu, căruia îi spuse totul. Îndată se dădu alarma și un automobil poșni spre Caliceanca.

Poliția reușise să captureze aproape întreaga bandă a lui Ivan Strașnei. Șmarc, totuși, scăpase și Guzli se gândea cu amărăciune că asasinul prietenului său mai e liber; cu toate acestea, nu pierdu speranța că Șmarc va fi prins odată și odată de poliție, mai ales că patronul lui era acum îndărătul zăbrelelor dela închisoarea din piața Ghica-Vodă. Guzli devenise eroul zilei. Corespondenții ziarelor din Capitală și chiar și cei ai marilor ziare din străinătate l-au interviewat, reporterii fotografi l-au făcut poza, iar chestorul poliției, domnul Bolocan, i-a înmănat personal premiul de 100.000 de lei. Băiatul, obosit și trist, a trebuit să răspundă la tot felul de întrebări: câți ani are? cine a fost Dobreideni? cum a descoperit bărbogul banditului? ce are de gând să întreprindă cu banii? etc., etc., etc.)

Îmiedat ce se putu sustrage din ghiarele curiozității publice, Guzli se duse acasă și, trântindu-se pe patul lui Dobreideni, dormi până după-amiază. Când se trezi, spuse ca de obicei:

— Hallo, Dobreideni! — însă nu-i răspunse decât un trosnet de lemn uscat și Guzli se demetică, reamintindu-și de toate câte se întâmplase în ultimele zile.

Odaia îi păru monstruos de goală: pereții, acoperiți de mușcături; mobilele, mâncate de cari; ferestrele, strămbe. Și, totuși, azi e ajunul Crăciunului! Pe Dobreideni l-au înmormântat în fundul cimitirului. O mulțime imensă a luat parte la ceremonia funerală. Abia acuma își dă seama Guzli că moartea e ceva îngrozitor și absurd, și, de multe ori, stupid de nedrept. Singurătatea îl doare aproape fizic. Toate și-au pierdut sensul și băiatului îi vine să se arunce în patru labe și să urle, căci tăcerea odăii îl înnebunește. Nervii i s'au încordat în așa hal, încât Guzli ar fi în stare să accepte un miracol. Deaceia, când i se pare c'a auzit șgomot de pași sub pereții casei, alergă la ușă și, văzând că nu e nimeni, rămâne năcut: se-așteptase ca Dobreideni, înviat din moartea lui cruntă, să-i răsărară cu un „Te-ai speriat, măi Tsu-Tsui?” în față.

Fulgi mari de zăpadă lunecă pe geam. Băiatul se plimbă ca un lunatic prin odaie. Când înserează, se îmbracă și, după ce aruncă în dulap pachetul de bancnote, o ia spre oraș.

Ulițele au început să răsune de clinchetul argintiu al colindelor. Săniile gonesc, par'că, printr'o poveste. Câinii latră vesel în suburbii, iar locomotivele de manevră dela gară is, deastădată, și ele bine dispuse, părand niște cheflii, cari chiuie a buיעie.

Guzli rătăcește în neștire pe lângă via-

ductul c. f. r. Inserarea-i amintește de plimbările cu Dobreideni și asta îl face rău. Cerul se 'ncovoie ca o boltă de biserică deasupra câmpiilor și-a declurilor din depărtare și imensitatea liniștii lor e înspăimântătoare.

Deși pe străzi domnește mult șgomot și veselie, Guzli are impresia că un perete gros de sticlă îl izolează de restul lumii și, sfârșindu-se să-și păstreze cum-pătul, încearcă să rădă, însă sunetele îl ies atât de schimonosite din gâtlee, încât se teme. Clătănându-se, ca și cum cineva l-ar fi lovit în tâmplă, îi trebuie destulă încordare ca genunchii să nu i se indoaie și să nu cadă cu fruntea în zăpadă. Înghețe adânc câteva guri de aer și, făcându-i-se ceva mai bine, e'n stare să meargă fără șovăială.

„Trei crai dela răsărit
Spre stea au călătorit
Și-au mers după cum citim
Până la Ierusalim...”

Aproape de tot sună dulce ca un zefir prin crengile unui măr înflorit:

„Asta-i seara serilor...”

Guzli o ia din nou spre casă. Uneori, i se pare că Dobreideni merge ca o umbră alături și, atunci, zămbește. Apoi, fără să știe de ce, simte deodată o mare căldură în piept și vede un fel de lumină puternică. Picioarele i se moaie și se prăbușește cu frica în omătul proaspăt, care, par'că, mișcăse a tămăie. În curând, își dă lămurit seama că moare, însă nu se revoltă, ci, dimpotrivă, o dulce bucurie îi inundă pieptul. Băiatul își duce mâna în dreptul inimii și degetele i se umezesc de sângele care-i pătează cămașa.

Cuțitul, aruncat cu dibăcie, l-a nimerit în gâtlee și-a intrat până'n prăsele.

Guzli abia de are timp să se mai gândăscă:

„Acuma, Dobreideni n'o să se mai plictisească pe lumea cealaltă, că mă miș și eu dincolo...” — și gura i se umeple cu sânge.

O noapte mare, fără nici o stea, nimic...

Șmarc râde cu hohote și se pierde printre pietrele cimitirului evreesc.

Ziarele au scris:

UN EPILOG DRAMATIC

— Denunțatorul banditului Ivan Strașnei a fost asasinat. — Cum s'a produs oribila crimă. — Victima, colportorul de ziare Guzli, zis Tsu-Tsui, era în etate de numai 16 ani. — Asasinul a reușit să dispară. —

În ajunul Crăciunului, târziu noaptea, câțiva trecători au făcut o luguubră descoperire în apropierea viaductului c. f. r. din suburbia Caliceanca.

Un cadavru cu o rană oribilă la be-re-gată zăcea într'un șanț al uliței.

Poliția fiind înștiințată imediat, comisarul de serviciu s'a transportat la fața locului.

Procedându-se la identificarea cadavru-lui, s'a stabilit că e vorba de colportorul de ziare Guzli, zis Tsu-Tsui, al cărui rol în capturarea bandei lui Ivan Strașnei, a fost, după cum am arătat în numărul de Crăciun al ziarului nostru, atât de hotărât.

Se crede că...

Et c.

Et c.

MIRCEA STREINUL

1) Celebru Goldenberg — genial, distrat sau tâmpit — l-a întrebat pe bietul Guzli, care ar fi vrut ca toate acestea să se sfârșească mai curând, dacă e sau nu căsătorit.

Nălucile albe...

Mai fug câte-odată după năluci,
Fuhia toamnei uneori mă mai strânge,
Când cad în ferestre ingeri din nuci
Și pasărea lumii de dincolo plînge.

Mai cat în privdoare urme de sfinți
Și-atâtea grădini de rod și de seară,
Prin care umblau în aur părinți
Desprinși de pe ziduri și pete de ceară.

Și albă tresare domnița din vii
Cu mâna ei plină de vrăbii la geam,
Țesând o năfrană, chemând pe copii
Din ulița 'n care cu Vodă treceam.

Mai picură 'n ochii mei azi untdelemn,
Mai scrie-un călugăr pe pleoapa mea rece.
Din cartea amurgului iar crește-un semn
Și iarăși o mână pe fruntea mea trece.

Trec zilele astfel, cerul mă 'ngroapă,
Zmeii poveștilor trec osteniți,
Și 'n fiecă noapte îmi sap câte-o groapă...
Nălucilor albe, de unde veniți?

ALEXANDRU RAICU

Ultimul poem

Și'ntr'o primăvară tristă și târzie
Va veni așa... ca un blestem
Steaua să țî-o smulgă din țarie.
Și 'ntr'o primăvară tristă și târzie
Îți vei scrie ultimul poem.

Și va plânge luna peste flori
Când pământul lacom își va strânge
Ochii rătăciți și visători.
Și va plânge luna peste flori
Și 'n tăcere florile vor plânge.

NICOLAE PELIGRAD

Elegie

Purtăm în suflete tristețea
De-a fi închis, în amintire,
Atâtea veri fără de holde,
Atâția pomi în desfrunzire!

Și nu putem uita, vreodată,
C'am ascultat un cântec nou,
Ce-a răsunat pustiu în suflet,
Ca un îndepărtat ecou.

Noi nu mai întâlnim, în visuri,
Lumina ce alină gândul,
Când, fără scut, primim săgeata
Unei dureri, ani mulți de-a rândul.

DUMITRU IOAN ALBOTA

FLAGRANT DELICT

Adrian Varolea, controlor la Percepția IX-a, rămăsese singur în tot biroul. Ceilalți pleaseră unul câte unul, mai devreme. Avea mult de lucru. Până la 1 Februarie trebuia să fie gata o situație pe care o cerea ministrul. Controlorul-șef îl rugase să se ocupe el de ea, fiind singurul în care putea avea mai multă încredere. Patru ore nu se ridicase de la masă. Cifrele-i fugeau pe sub ochi, cu rezecțiune uimitoare. Se simțea obosit. Privirea-i cădea greu pe coala mare de hârtie, întinsă cât ține biroul.

Ion, omul de serviciu, stătea ca pe ghimpi. Ar fi vrut să plece, dar nu putea. A doua zi era sărbătoare. Vrea să-și ia și el nevasta și să se ducă la un cinematograful, acolo la

el, în Grand. Varolea întotdeauna îi încredea socotelile. De nenumărate ori intrase și ieșise pe ușa mare, că doar îl vedea și și-o aducea aminte să plece. Dar controlorul stătea plecat pe coala de hârtie, fără să se cîntărească...

În soba nouă de teracotă, focul îngâna un câmbec, ca o poveste apusă. Prin ferestrele mici, ce se deschideau spre câmpul Sebastian, pătrundeau un întineric gros, vâscos, ce se spârgea de cupola abajurului. Nervos, începu să bată cu degetul în masă, înocet, apoi din ce în ce mai tare. Nu-l lăsa o sută de mil la o coloană. Adună din nou. Acum, nu-l lăsa cu-o sută trezeci de mil. Ne-căjit, lăsa creionul pe masă. Clipei de câteva ori ca să-și alunge oboseala din ochi, care par'că i se lipise de gene, și rămase câteva minute cu spatele rezemat de speteaza scaunului, sprijinit numai în tocuri. Se uită la ceas. Opt. Când naiba a trecut așa de repede?!...

Îi părea rău că nu mai poate lucra. Any știe că iese mai târziu. Așa i-a spus la plecare. Din cauza aceasta a refuzat să o ducă la teatru. Și ea nu s'a supărat. Înțelege totul și respectă munca soțului său. Încercă să mai adune odată, dar acum s'a încurcat de abinele. Nici nu știe ce sumă a lăsat.

Strănze toate hârtiile de pe masă și le închise în birou.

— Ioane,
— Da, domnule controlor
— Cum e vremea-afară, mă?..
— E frumos, domnule controlor...
Ninge liniștit. Cam adie puțin vântul, dar nu-l nimic.

— Adă-mi paltonul și pălăria.

Ion, care de mai bine de-o săptămână să plece, se execută imediat. Adrian Varolea, după ce-i dădu câteva dispozițiuni, coborî scările mari de piatră. Afară, câteva căruțe goale, așteptau la rampă trecerea unui tren de marfă. Frigul uscat, îl înțepă fața ca un ciulin de foc. Ridică gulerul paltonului. Ninge liniștit și frumos.

Ion avusese dreptate. Fulgii cădeau drept, ca un stol de imagini, lipindu-se de pământul înghețat. Pe calea 13 Septembrie, sgomotul încețase. Prin nămeții alunecoși, autobuzele înaltau grăcoale, uneori gata, gata, să derapeze. Adrian Varolea o luă pe jos până la stația de tramvai... Câteva sute de pași. În aerul rece, oboseala-i îl trecuse. Ochi străngeau în pleoape amintiri trecute, la vederea peisajului minunat. A lăsat mai de vreme decât se așteptase. Any știe că cel puțin la 11 va fi acasă. Ce-i va spune-acum?... Desigur, se va supăra puțin că n'a dus-o la teatru. Hotărât, trebuie să mai întărească prin oraș, pe unde va... Poate chiar să vadă un film. Sau la un pahar cu vin...

De-abia împlinise 28 de ani în Octombrie, însă fața veșnic posomorâtă, fruntea brăzdată de sănțulețe adânci, arătau un trai sbruciat, o viață intelectuală frământată. Își pusesse prea multe nădejdi în puterile lui, ca să vadă la urmă, că nu tot ce dorești și se poate îndeplini. A terminat Academia comercială la 23 de ani. Un an a fost ajutor de contabil la o bancă pe Lipskani, însă fiind plătit prost și având multă răspundere, a plecat. Mai primea de-acasă, regulat, câte 3000 lei.

Tatăl său avea o moșioară prin No. dul Moldovei. Erau numai doi copii: el și o fată măritată cu un administrator financiar. Fata trăsesse o parte din avere cu ea, așa

că bătrânul Varolea se resimțise mul, în urma mărităului fetei. Faptul că Adrian se prinsese atât de mult, de București, nu-l convenea. Ar fi vrut să vină acasă, să conducă el treburile, cu priceperea și exuberanța lui tinerească. Dar în cele din urmă l-a lăsat să-și croiască singur drumul în viață, cum va crede mai bine. O singură dorință avea bătrânul. Să nu se încurce cu cineva. Însurătoarea e o mare loterie, își spunea el desori. Ori te ridică, ori te prăbușești... Și atunci nu-ți mai vii în fire toată viața.

Până la vremea de studenție, Adrian iubise, întâmplător. Pe ici, pe colo, fără să-i rămână vre-o amintire: eleve, cu uniformă strânsă pe mijlocul subțire, cu obraji rotunzi și tari, cari au trecut ca niște lebede prin apele adolescenței lui. Apoi, câte-o fată mai răsărită, în fata căreia își pierdea de tot cumpătul. Într-o vară, la moșia lor, a venit familia unui doctor din Iași, care-avea o fată Cornelia. El o mângăiau Lilița. De-abia terminase clasa VI-a în anul acela. O lună de zi-e, între el și Lilița s'a legat cea mai trainică prietenie. Se duceau amândoi la pescuit, călăreau, culegeau smemură de prin zăvoaie stufoase, cari înconjurau satul ca un brâu verde. Apoi făceau excursii pe dealurile din apropiere. În depărtare, la vreo 30 de km., se profilau munții, cari în d'minețile senine, înalte de răsăritul soarelui, erau de-un albastru pierdut. O singură dată au fost până acolo.

De-atunci, anii au trecut unul după altul, fără ca el să bage de seamă. În amintirea lui a rămas nu numai o urmă de prietenie pentru Lilița, dar și un dor ascuns, pe care nu l-a destăluit nimănui.

N'a mai văzut-o decât odată, în trecere prin București. Dar n'a avut timp să schimbe cu ea decât câteva cuvinte, căci chiar în seara aceea pleca la Paris.

Tot așa simpatic... Însă cu totul altă... Cum pot unii să uite atât de repede?!...

Imediat ce și-a dat demisia dela bancă, Adrian Varolea fu numit controlor la Percepția IX-a. Era cel mai tânăr controlor, dar și cel mai bun. Primea un salariu de aproape 5000 lei, și neavând cheltuieli prea mari, o ducea bine. Tatăl său îi trimitea regulat ajutorul lunar, exprimându-și uneori regretul că după atâta muncă, băiatul lui a t e buvit să se 'nfunde într-o percepție. Dar fiecare e scâvalul fatalității. La un an după numire, Adrian se însură cu o tânără nostimă și frumoasă: Any Boerașu. Numele e-a probabil o ironie, căci Any era săracă lipită. Tatăl ei, un pensionar necăjit, nu i-a putut da decât o masă și câteva scaune. Toată zestra ei. E curios cum această fată a știut să-l atragă, să-l facă să accepte totul, cu ochii închiși...

I-a fost prezentată într-o seară, la o vizită, unde venise cu sora ei mai mare. Era onomastica unui cunoscut, și nici el nu știe cum s'a pomenit acolo. Lume multă, de umplea o cameră și antreul. Vinul curgea spumos în paharele de cristal, cari se goleau imediat. Toți erau veseli. Adrian Varolea, cu chipul lui blond, distinct, și cu puțin accent moldovenesc, plăcu mult în seara aceea, mai ales că-și luase costumul cel mai elegant. Domnișoara Any Boerașu l-a remarcat imediat. Totuși privirea ei îl ocolea. Îi plăcea să fie rezervată...

Nu vorbea decât rar, și-atunci mai mult zâmbind. Lui Vorolea îi plăcu atât de mult, încât nu-și putea lua gândul dela ea... A invitat-o de două ori la dans. Cânta un patefon crâmpoș de valsuri vienez. Prima dată l-a refuzat, pretextând că nu știe. Apoi, strâmbând puțin din gură, a acceptat.

La terminare, s'a desprins calmă de lângă el, fără să facă vre-un semn, și-a trecut la loc. Nici cel puțin o privire...
— Sau că e incultă, sau că e sălbatică, se gândi el. Totuși e frumoasă. Și frumusețea e prima virtute, după cum iubirea este cea mai puternică pasiune.

D-ra Any era brunetă, aproape măslinie. Înaltă. Cu ochi negri, mici, încadrați de sprâncene stufoase, bărbătești. Privirea adâncă, ispititoare. Când mergea, corpul se mișca ca după melodia plăcută a unui tango. Trecea repede dela un subiect de conversație la altul, iar sufletul și-l schimba după cum vroia. Cel puțin așa i-a făcut lui impresia. La plecare s'a oferit să o conducă până acasă:

— Nu, mulțumesc. Pe mine nu mă conduce nimeni. Și întinzându-i numai două degete pe cari el le-a sărutat ușor, a dispărut c'un taxi.

Din clipa aceea era veșnic preocupat. Își impunea o voință de fier

spre a nu fi stăpânit de sălbiciune, dar încetul cu încetul, cedă. Se vedea victima unei iubiri ne'mpărțite. Se vedea îndrăgostit de-o fată necunoscută. Nu știa unde locuete. Nu avusese curiozitatea să o'ntrebe. De altfel nici nu l-ar fi spus.

Câteodată rătăcea înadins pe străzi, doar o va 'ntâlni. Nimic. Noaptea, se furia ca o sopărâla prin vîsurile lui, iar dimineața, când se deștepta, nu-și mai amintea nimic. Pe neașteptate, o tristețe inexplicabilă puse stăpânire pe el. Într-o zi traversa strada Dr. Lister, să la tramvaiul. O mașină trecu fulgerător prin fața lui. De-abia avu timpul să vadă înaintur c'un ofiter.

Îi aruncase o privire curioasă prin geamul din spatele mașinii.

— Și-mi spunea că e cuminte, se gândi Adrian Varolea. Totuși nu va scăpa.

Îi trebuia neapărat adresa fetei. Cum s'o procure?... Se gândi în cele din urmă la persoana ce-l invitase la onomastica. Dar cum să i-o cereă?... Îi știe om serios. Și-apoi dacă va răspunde că nu știe? Că fusese invitată unei invitate a unor invitați ai lui?... Totuși, într-o după amiază se duse mai devreme la birou și telefonă. La telefon era doamna. Mai bine. Femeile întotdeauna înțeleg. Mai sunt și femei bune 'n lume. Nici nu se gândea să afle-ăsa de repede.

Seara, tramvaiul 12 îl duse pe-a-colo. O stradă liniștită. Era o seară caldă, de sfârșit de primăvară. Adrian, cu pantofii bine lustruiți, călca stângaci pe trotuarul pietros al străzii, cercetând atent numerele fără soț, de pe partea cealaltă. Se opri în fața, la nr. 9. Un gard de scândură țărănească, înalt, sprijinit în niște stâlpi să nu cadă, și-o casă modestă care se 'ntindea până 'n fundul curții, ca un vagon. Doi pomi înfloriți în fața casei. Prin curte, nici o mișcare. Afliase că fata nu are mamă, că murise într'un mod curios, medeci ineputându-i stabili nici un diagnostic.

Ce-ar fi să intre 'n curte și să întrebe de cineva?... Vr'un nume fictiv. Par'că-l cunoaște?... Dar renunță. Lumini somnoroase clipeau pe colțuri. Peste drum un doleu mare acoperea o poartă de fier înaltă.

— Semn rău, se gândi el. Și plecă, multumit ca a aflat cel puțin unde locuete.

Deși nu primise nici un răspuns la scrisoarea pe care l-o trimisese, avea siguranța că va veni la întâlnire. Cel puțin din curiozitate, căci nu semnase. De o jumătate de oră aștepta în colț, la Regina Maria, urmărind toate tramvaiele. Venise mai înainte, de frică să nu fie prins pe unde va și să 'ntârzie. Exact la ora fixată își făcu apariția Any. Când îi văzu, rămase surprins:

— Aaaa!... Dumneata eai?... De ce nu sunteți serioși, domnule?! Și-apoi, fără să-l lase să vorbească ceva, adăugă:

— Spune-mi repede ce vrei, că n'am timp. De-abia mi-a dat drumul de-acasă.

Adrian Varolea urmărea svârcoșurile sufletuștii ale acestei fete, care nici cel puțin manierată nu era.

— Zău, spune-mi repede... Vai!... Că o fi ceasul... Mi-ai spus în scrisoare că vrei să-mi spui ceva. Aștept. Ochiul lui o urmăreau pierduți, adânc, fără ca ea să 'nteleagă. O ură și se strecura încetul cu 'ncetul în inimă, și privirile i se posomorău.

— Nu-ți mai spun nimic.

— Tot dumneata te superi?... Mă ții de zece minute fără să-mi spui vr'un cuvânt. În scris li tragi și verzi și uscate, dar așa văd că ești un timid. Se cunoaște că ești provincial.

Adrian Varolea vru să spună ceva, dar se stăpâni. Mergea alături de ea fără să o vadă, fără să o privească. Apoi, pe un ton mai cald:

— Halde, spune-mi, te rog. Haide... Numai de dragoste să nu-mi vorbești. Eu nu pot să iubesc pe nimeni.

— Dar dacă eu te iubesc, domnișoară, îndrăzni Varolea să-i înfrângă cerbicia feciorelnică.

— Te rog, să nu mai vorbim de asta. Altcuiva...

— Altcuiva, nimic, domnișoară.

— Atunci, am plecat. La revedere. Și silueta ei subțire se pierdu în

mulțimea unui vagon de tramvai, fără să privească înapoi.

— Curios, își zise Adrian Varolea. Și cu cât căuta să o uite mai mult, cu atât ea pătrundea mai mult în gândul lui, ca un jungھی de foc.

Rămăsese o singură posibilitate. Să vorbească cu tatăl ei. Să se'nsoare cu ea. Nu trăia pentru nimeni altcineva. O căsătorie fără iubire, e ca o plantă care dacă n'are apă se usucă 'nctul cu 'nctul.

Și ca să-și potolească și instinctul de ură ce se născuse 'n el odată cu cel de dragoste, adăugă:

— Și-atunci voi ști eu să mă răs bun, pentru toate câte-mi face.

A fost mai simplu decât credea. Tatăl ei, un bătrân albit de necazuri, care avea și grija acestei fete înainte de a închide ochii, primi bucuros propunerea tânărului.

Ea însă nici nu vrea s'audă:

— Nu mă mărit, tată. Nu vreau. Nici nu-l cunosc pe domnul ăla.

Par'că-a fost hipnotizat. Plătește chirie, masă, toate numai el le plătește. Uneori are, alteori se mai strâmbă. Bani de-acasă nu-l mai vin.

Bătrânul a murit supărat, la un an după nunta lui. Malcă-sa își vede de treburi singură. Îl răspunde numai la feleicitările ce i le trimite regulat de sărbători. Atât. Any, imediat după căsătorie, s'a schimbat mult. Seara așteaptă, nerăbdătoare, acasă. Cuvintele ei sunt mieroase și niciodată nu iese din statul lui. Nu va uita niciodată nopțile petrecute alături de ea, când îi prindeau zorile îmbrățișării. Căsătorită, se făcuse mult mai frumoasă.

Trupul subțire și miădios de altădată, luase forme de pepene părguit, și deși era tot bopăla, fața începeuse să se maturizeze.

Uneori avea gusturi copilărești.

— Adriane, să-mi cumperi o păpușă...

— Ce să faci, dragă, cu păpușa... Nu ești tu păpușă?..

— Mi se urâște singură. Tu tot pleacă... N'am cu ce să mă joc.

Alteori autoritară:

— Adriane, când îmi lei o halnă cu vulpe?... De doi ani mă ții în asta.

Adrian Varolea, care știa câte sacrificii face ca să nu sufere soția sa, răspundea plictisit:

— Păi, o să-ți iau. Trebuie să-ți iau.

Trecuseră trei ani. Dacă Any n'ar fi fost prea săracă, totul ar fi mers bine. Ea a înțeles totuși fără greutate situația și a căutat să-l facă fericit, cel puțin prin iubirea ei.

Ninge tot liniștit și frumos. Fulgi mari și moi. A început să bată și un vânt subțire de iarnă. Trozne ridicăte pe la colțuri de stradă, lume sgrăbită și grăbită, dudui cu capul vârit în căciulițe de lână ca'ntr'un ciorap, dădeau Capitalei un aspect de oraș oriental. Începuse să se lase și ger; sub șoșoni trosnea gâpăda ca un vraf de vreascuri uscate. La li-ceul "Lazăr", lume multă aștepta tramvaiul care nu mai sosesse. Unii, cari înghetaseră, se 'nvârteau în loc sălțând picioarele într'un ritm uniform, de par'că jucau după o muzică. Adrian Varolea își cumpără niște țigări dela chioșcul din colț și-o luă pe bulevard în sus. Mergea încet, ca omul care n'are de ce se grăbi.

Își aduse aminte de Any. Ce va fi făcând acum?... I-o fi urât, că așa spunea desori, când venea acasă. Acum par'că-i părea rău că n'a luat-o și pe ea 'n oraș. De-o săp-tămână n'o mai dusese nicăeri. Dar cine știe?... Situația aceea i-a 'ncurcat toate planurile. Trebuie să o termine cât de curând. Altădată îi va spune șeful să mai aleagă și pe altul.

În timp ce rătăcise pe străzi, ceasul trecuse de 9. Unde să se ducă?... La un film?... Nu. Acolo trebuie să stea mult, și la 11, cel mai târziu, trebuie să fie acasă. Dar dacă i-o fi dat Any un telefon la birou?... Îndepărtă repede acest gând pe care

nu vroia să-l creadă. Intră într'un restaurant să ia un pahar cu vin și s'asculte muzică. Pentru că restaurantul era pîn, de-abia găsi un loc aproape de orcheastră. Se cânta un vals de Strauss.

La acordeon o fetiță, să tot fi avut 14 ani, își plimba leneșă degetele subțiri pe clapele albe. Adrian o admiră îndelung. Lângă el un domn cu monoclu, roșu și grav, bea de unul singur. Într'un colț observă pe controlorul șef cu soția.

Își întoarse de câteva ori capul într'acolo. Șeful sălta paharul în sus, semn că-l văzuse, iar nevastă-sa îl trimise un zâmbet discret.

— O baterie și pune-mi un mușchi de vacă.

— Înainte, ceva?..

— Nimic, dar mai repede...

Începu să-i fie foame. Era și târziu. O să spună acasă că a luat o gustare pe unde va. Any nu se supără. Tocmai se pregătea să facă semn cheinarului, când o mână grea i se lăsa pe umăr. Întoarse capul și rămase ca trăznit: Petre Vântu.

— Extraordinar! Tu?! Se frecă la ochi, să-i arate că i-așa de plăcută clipa încât îi e teamă să nu fie vis. Ce-i cu tine pe-aiți?... Nu-mi vine a crede.

Cei doi prieteni nu știau ce să mai spună. Întâlnirea lor era prea neașteptată. Nu se mai văzuseră de 8 ani. Exact dela bacalaureat. El venise la București, iar Vântu rămăsese la Iași, să urmeze dreptul.

Au fost colegi de bancă până 'n clasa VI-a, apoi s'au despărțit: Varolea a rămas tot în banca II-a, rămănd din mijloc, iar Petre Vântu s'a mutat mai în fund. Îi plăcea să colpeze. Dar tot prietenii au rămas... Chelnerul aduse bateria și mușchiul. Orchestra începu să cânte un tango străin. Sunetele pro'ungi, melodioase, se'mpleteau cu bucuria din ochii celor doi prieteni. Adrian îl rugă să la masa cu el, dar Petre Vântu refuză. A mâncat în altă parte.

— Nu mi-ai spus ce te-duce pe-aiți...

— Dragă, am auzit că se fac numiri în magistratură. Am pus și eu o vorbă... Mi s'a urât cu avocatura. I-a promis ministrul, tatei, c'o să mă numească chiar în Iași. Dealțul sunt destul de tănăr. Vre-au să 'ncep o viață nouă...

Într'adevăr, era mai tânăr ca Adrian Varolea cu doi ani. Își amintea chefurile făcute cu el prin cârciuma Iașului nostalgic. năsbățiile din ora profesorului de franceză. Deodată și-aruncă ochii și văzu pe deget o urmă de verighetă, ca un cerc negru.

— Ce ești insurat?..

— Adică am fost... Dovadă c'am aruncat veriga din deget.

— Și-acum?..

— Am divorțat. M'am săturat și de dragoste și de căsnicie. Petre Vântu vorbea cu un aer atât de plictisit, încât cuvintele-i rămăneau jumătate 'n gură...

— Și cum s'a 'ntâmpiat?..

— Am prins-o 'n flagrant delict... De adulter?..

— Păi...

Se scutură ca de-o vedenie rea, și-apoi, pe un ton revoltător:

— Femeia nu merită nici o atenție, dragă Varolea. Să te porți cu ea ca un câine. Nimeni nu poate ști drumul ce duce la inima ei. Știi, cum a spus Solomon. M'a costat o avere întreagă. Imi pusesem nădejdi mari în ea. Doar ne luasem din dragoste. Ochiul lui Petre Vântu se roșisera, ca 'ntotdeauna când se enerva. Pumnii-i ținea strânsi sub masă, lovind nervos în genunchi.

— Da, imi pusesem mari nădejdi în ea. Acum trebuie să iau iar dela început. Sau poate n'ar să mă mai căsătorească niciodată. Nu mai pot lubi pe nimeni. Desertă un pahar, care se aburi de buzele lui fierbinți. Adrian Varolea asculta, tăcut, rămânând minute 'ntregi cu furculița înfiptă 'n bucata de carne.

— Să nu mai ai nici un pic de încredere, orice ț-ar spune. Tu stai pe-aiți și ea cine știe cu cine este acasă. Varolea se cutremură ca și când cuvintele îl fuseseră adresate lui. Nu. Any e cuminte. Îl iubește. I-a dovedit-o de atâtea ori. Dar fără să vrea îi veni în minte ofiterul care stă în aceiași imobil cu el, și care de multe ori întorsese capul după ea. Gândurile i se risipiră, când Vântu adăugă:

— Și tu ești insurat, mi se pare.

— Da, și Varolea îi arătă degetul cu verighetă.

— Ai grijă, dragă! Imposibil, dacă e frumoasă. Nu-ți spun asta pentru că e nevastă ta, ci pentru că este „femeie”. Că înainte de a fi nevastă, e „femeie”.

Adrian Varolea se răscul pe scaun.

— Când ț-arată iubire mai multă, atunci te minte. Te desmiardă pe

de CONSTANTIN SALCIA

tine, gândindu-se la altul. Și-apoi, c'o urmă de regret în glas:

— Eu am iubit-o mult. Nu merită să se poarte-ăsa. Am purtat verighetă până la transcrierea sentinței, mai mult ca o morală. Totuși nu se mai putea...

— Așa, dragă Varolea. Ia seama să nu-ți găsești odată locul ocupat.

Cuvintele prietenului îi pătrun-deau în inimă ca un cuțit, dar ca să nu pară turburat, răspunse că „sunt femei între femei” și că „o femeie serioasă nu face lucruri de-alea”. Dar un gând larăși puse stăpânire pe el, făcându-l să strângă involuntar revolverul din buzaranul de la

spate. Apoi adăugă iarăși, în gând: Nu. Any e cuminte. Ea m'așteaptă acum.

Se uită la ceas. Aproape 12. Dom-nul cu monoclu de lângă el plecase. Plecase cu controlorul șef, fără să-l observe. Chemă chelnerul și făcu plata.

Petre Vântu sta nemiscat pe scaun.

— Nu mergi?

— Nu, mai rămân, răspunse el. Tot n'am ce face. Își strânseră mâinile încântați. Dacă vii prin Iași, nu mă uita. Ași fi bucuros să te mai văd. În caz că nu mă numește în magistratură, am să m'apuc iarăși de avocatură. Ce să faci... Varolea se despărți, mișcat, de prietenul lui, care rămăsese lângă paharul cu vin, și-ale cămii cuvinte i se lipiseră de gând, ca un stol de insecte rele.

Luă un taxi s'ajungă mai repede acasă. Locuia în cartierul Cotroceni, pe str. Dr. Herescu, la etajul unui bloc. Tot în blocul acela stăteau: un locotenent de cavalerie, doi căsătorii de curând și proprietarul. El avea două intrări: prin față, fără să deranjeze pe cineva și prin dos pe scara de serviciu. Gerul se 'ntetise, geamurile taxiului erau acoperite de gheață. În mai puțin de un sfert de oră fu acasă. Din stradă, se vedea în cameră o lumină verzue, pierdută...

— Desigur, Any s'a culcat și petru că i-e urât, a aprins veillezza. În fata porții vântul grămădise o movilă mare de zăpadă. Urcă 'noet scările, să nu facă sgomot. Toți dormeau la ora aceea. Locotenentul probabil că nu venise, căci el întotdeauna se culca târziu. Când termină de urcat scările, se opri puțin să respire. Se simțea amețit. Vinul fusese prea tare. Dar fața i se 'nveseli când se gândi că va găsi pe Any înalțunt, caldă, așteptându-l. Deodată i se păru că-ude vorbă. Ce înseamnă asta?... Ochi i se deschiseră largi ca 'n fața unui mare pericol. Aproprie urechile de ușă. Într'adevăr auzi glasul ei:

— Ce ochi adânci ai!... Ce privire pătrunzătoare...

Adrian Varolea simți slouiri de gheață alunecându-i pe șira spinării, și picioarele 'ncepură să-i tremure... Se ținu de ușă și lipi urechile mai bine:

— Ti-e frig. Vino mai aproape. Vino la sânul meu... Era chiar glasul ei. Patul se auzi scârțâind, ca și când cineva s'ar fi 'ntors pe partea cealaltă. Puse o mână pe clanță și cealaltă pe revolver. Dar se stăpâni. Vrea să trăiască scena până la sfârșit.

Cum, Any?... Nu și-ar fi 'nchipuit. Va să zică Vântu a avut dreptate: „Când ț-arată iubire mai multă, atunci te minte. Te desmiardă pe tine, gândindu-se la altul”. Acum s'a sfârșit... Strânge mai tare mânerul armei în buzunar. Desigur, mâine vor urla toate zărele. Va fi eroul unei drame pasionale.

Nimeni nu poate fi decât locotenentul de cavalerie. Și deodată, un lac de sânge îi trecu pe sub ochi. Își adună amintirile răvășite, ca un condamnat.

Any... Câte sacrificii!... Câtă dragoste!... În cameră, un moment se făcu tăcere, apoi glasul ei iarăși se auzi.

— Suntem singuri. Am rămas numai noi... Copilașul meu...

Ca o fiară se repezi în ușă, cu browningul în mână:

— Camalilor...

Din așternutul cald, pisoiul țâșni speriat de sgomotul produs, și se retrase 'ntr'un colț, tremurând ca și când l'ar fi prins la slănină.

Adrian Varolea se prăbuși în brațele soției sale.

CRONICA DRAMATICA Cronica universitară

București

TEATRUL COMOEDIA: „GREVA FEMEILOR“, COMEDIE IN TREI ACTE DE NICUȘOR CONSTANTINESCU
DIRECȚIA DE SCENA: AUTORUL
DECORURI ȘI COSTUME: W. SIEGFRIED

Teatrul Comoedia ne-a oferit zilele acestea un savuros divertisment, în genul încercat cu puțin ani în urmă de Giraudoux. O comedie veselă, antrenantă, plină de haz, care înodând o foarte superficială legătură cu teatrul vechi Ellade, ne-a transportat în lumina unui cadru antic, cu un mănușchiu de șarje spirituale și sarcastice.

Autorul a priceput cu multă pătrundere rostul unei comedii de situații, dar nu numai de situații, și aci stă meritul lui. O piesă care are și oarecare fond. Un fel de pulverizare discretă dar strălucitoare a moralei.

Unii au spus cu răutate că se resimte de revistele scrise până în prezent.

Răspunsul pentru aceștia nu va fi o apărare. Chiar dacă se re-

simte, n'are importanță, fiindcă genul reprezentației nu exclude o asemănare cu revista. Fără a fi o scădere.

Avem aceeași prospețime, același ritm, aceleași replici vioase și incisive.

De aceea asemănarea ni se pare o calitate. Mai ales în subiectul ales.

Nu e atât de ușor cât s'ar putea crede să trazezi hazul și totuși plin de învățăminte problema tineretului, a năzuințelor lui tumultuoase, a amestecului său în conducerea politică, a situațiilor cari decurg din aceasta și nici nu e ușor să poți trage o concluzie serioasă, fără a îndepărta comicul.

Ideia de a trata piesa în cadrul simpatice al Greciei antice este cât se poate de spirituală fiindcă permite întrebarea a numeroase artificii cari produc verbul publicului. În special întrebarea de termeni moderni creează situații admirabile.

Își poate oare cineva închipui hazul la care dă naștere replica unei femei din lumea mare atheniană care spune nepotului său întors răcit din război: Dece nu și-ai pus un pullover?

Imaginați-vă cadrul, costume

vechi, coloane de marmură, sclavi, etc și pricepeți rostul acestei fraze!

D. N. Constantinescu a întrebuit câteva asemenea trouvaile-uri și dacă piesa suferă de un defect, poate tocmai acesta e: prea puțin modernism.

În orice caz spectacolul merită toată atenția.

V. Maximilian

Interpretarea s'a arătat corectă.

D-ra Leny Caler nu prea seamăna a Lysistrată. Mult mai bine și-a interpretat rolul în „Visul

unei nopți de iarnă.

Totuși a avut momente bune.

În schimb d-na Nora Piacentini a smuls publicului ropote de aplauze și murmure aprobative la orice pas. Creația dumnezeie de tânără fecioară Ateniană va rămâne o glorie a carierei.

D-na Silvia Fulda, continuă să privească prea cu insistență publicul, și nu e prea atentă la ce joacă. Totuși corectă.

D. Jules Cazaban, puțin forțat, dar splendid. Parodiază minunat pe entuziastul strateg, tânăr și nesocotit, idealist, războinic și puțin casnic.

D. Maximilian așijderea se integrează în joc, închegând un personaj omogen și bine interpretat.

O revelație am putea spune, a fost Marcel Alexandrescu în rolul bălăbăitului Tyraxion, infocat, prost și norocos.

În restul interpretării, Beate Fredanow interesantă iar Tina Radu slab.

Decorurile și costumele lui W. Siegfried au produs admirație.

Cu finețe elaborate s'au integrat grațios în atmosfera lămpede a spectacolului.

VICTOR POPESCU

Théophile Gautier și epoca baletului romantic

de MITIȚA DUMITRESCU

Théophile Gautier (1811-1872) este inițiatorul și animatorul baletului romantic.

Răsturnând principiile lui Noverre, cari cereau realul în artă, Gautier își îndreaptă întreaga sa ironie contra realismului coregrafic și apără farmecul fantomelor și al închipuirilor sale. Temele extrase din viața reală, cari dela Ménéstrier și până la Noverre au ținut un loc atât de însemnat, sunt părăsite, subiectele clasice eliminate iar eroii dispăruți. Personajele cele noi fac parte dintr-o lume stranie și misterioasă, pretându-se de minune, fanteziei maeștrilor de balet.

La fel ca și poezia romantică, baletul trebuie să exprime nostalgia sufletului răbit în lumea realității.

Coreografiile epocii clasice a baletului, în frunte cu marelui Noverre, erau convinși de superioritatea artei lor, ale cărei posibilități depășeau aproape orice limită, pe când Théophile Gautier cu grupul său de poeți, nu vedeau în dans decât o artă inferioară, un simplu instrument de care se serveau în lupta lor cu clasicii.

Noverre considera pe cei cari voiau să „danseze pentru a dansa“ ca pe oameni-mașini, neputând să-i dea emoția artei, Gautier dimpotrivă, susținea formula „dans pentru dans“ insistând exclusiv asupra plăcerii vizuale ce o procură dansul. Acestei grozave eronării i-a asigurat el aproape un secol de domnie.

Referindu-se la dans, Gautier spunea: „Fără îndoială, spiritualismul este un lucru respectabil, însă în ceea ce privește dansul, se pot face unele concesii materialismului“.

Această definiție a rămas valabilă până spre începutul secolului XX și în numele ei, se combătea orice tentativă de primenire. Dansul nu era altceva decât arta de a arăta forme elegante și corecte în diferite poziții favorabile dezvoltării liniilor. Principiul lui Noverre, după care capul trebuie să conducă mișcarea fu repede dat uitării. Formelor frumoase le trebuie un decor corespunzător. Gautier cere decoruri strălucitoare și costume elegante. Baletul de acțiune devine astfel înlocuit prin balet-feerie.

Frumusețea feminină era expresiunea cea mai perfectă a visurilor romanticeilor. Gautier s'a luptat din răputeri pentru a elimina din balet pe dansator, dar nereușind, l-a trecut doar pe plan secundar. Nemulțumindu-se cu atât Gautier a atacat și tehnica baletului clasic, criticând pozițiunea „în afară“ a piciorului, dar în cele din urmă s'a convins de marea sa greșeală, căci îl găsim re-

proșând mai târziu dansatoarei Cerrito, lipsa ei de tehnică.

Inspirându-se din romanticii Hugo și Musset, coreografi ai compus baletele „Esmeralda“ și „Namouna“ iar Théophile Gautier, devenit critic de artă, scrie libreturile baletelor „Giselle“ și „La Péri“.

Cel care a tradus idealurile lui Gautier, punându-i în practică aspirațiile a fost Philippo Taglioni, mare coregraf al timpului, tatăl și profesorul celei mai reprezentative dansatoare a baletului romantic: Maria Taglioni (1804—1884).

Fieică de dansator, sub direcția severă a tatălui, Maria Taglioni, după lungi și oboșitoare studii, ajunse cea mai glorioasă dansatoare a epocii sale. Tatăl său îi pregăti debutul la Viena, în 1822, într'un balet compus de el anume pentru fiica sa, intitulat: „Réception d'une jeune nymphe à la cour de Therpsichore“. La Paris a debutat în 1827 cu baletul „Le Sicilien“, urmând apoi „La Vestale“, Mars et Venus, Fernand Cortès, les Bajadères și le Carnaval de Venise. Talentul ei era alcătuit dintr'o grație pudică și naivă, suplețea atitudinilor ei era voluptoasă și totuși decentă, dansul ei nou și plin de inspirație, fermeca prin arta diafană și virginală împrăștiată de aeriana ei apariție.

După încântătorul miraj revărsat asupra celor ce au avut norocul să o vadă dansând, Maria Taglioni și-a purtat gloria prin München, Stuttgart, Berlin, Londra și alte centre artistice europene. Pretutindeni au aclamat-o aceleași aplauze entuziaste.

Adevărata dată pentru triumful baletului romantic și al Mariei Taglioni, a fost anul 1832, când a avut loc reprezentarea baletului „Sylphides“ după libretul compus de Adolphe Nourrit, prim tenor al Academiei Regale, muzică de Schneitzhoffer și cu aranjamentul coregrafic de Philippo Taglioni. Creația Mariei Taglioni în acest balet a rămas memorabilă. În anul 1837 a pornit în turneu prin Rusia. Scena a părăsit-o în anul 1847 și mai târziu s'a stabilit la Londra, pentru a da lecții de dans. A murit la Marsilia, în vârstă de 80 ani. În mare mizerie și părăsită de toți cei cari, pe vremuri, își făcuseră din ea un idol. Baletul romantic mai numără, cu deosebire, printre marile dansatoare ale epocii, pe: Fanny Cerito și Lucille Grahn.

Fanny Ellsler, născută în 1810, a fost fiica copistului marelui compozitor Joseph Haydn și-și primi educația coregrafică la Viena și Neapole. Primul ei mare succes l-a obținut la Berlin, în anul 1830, unde a dansat alături de sora ei mult iubită, Tereza. Între 1840-1842 Ellsler a făcut un turneu triumfal în America. Intorcându-se în Europa, ea dansă în Italia și în Rusia. În 1843, Universitatea din Oxford îi acordă titlul de „doctore în art coregrafică“. Moartea ei (1884) afectă o lume întreagă ce o aplaudase, în mare admirație pentru dansul ei, sensibil și delicat, pentru darul ei de expresivitate.

Gautier numește pe Taglioni, „dansatoarea creștină“, inger fericit, care de-abea dacă poate atinge cu delicatețea picioruse, gingașele flori de pe pașje, pe când Ellsler este „dansatoarea păgână“, care are un ce omenesc și care se adresează, mai ales simțurilor. El preferă totuși pe Carlota Grisi, creatoarea „Gisellei“, adevărata zeiță a dansului, ființa diafană cu ochi de violete, plină de foc și de adorabilă grație. Carlota Grisi îi urmă lui Fanny Ellsler, devenind în 1841, steaua Operei. Debută cu „La Favorite“ și fu primită cu entuziasm pentru dansul ei mlădios și viguros în același timp, ca și pentru „originalitatea care o așează înaintea Mariei Taglioni și a lui Ellsler“, cum spunea marelui ei admirator, Théophile Gautier. Creațiile ei au fost „la Péri“ apoi „Giselle“ cu muzică de Adam, „la jolie fille de Gand“, „Griselidis ou les Cinq Sens“, etc.

De-abea părăsi Opera și locul ei fu ocupat de o altă stea a dansului, anume Fanny Cerito. Tot de origină italiană, ca și Grisi, Cerito se căsătorise cu marelui coregraf și dansator al timpului, Saint-Léon, om remarcabil, literat și violonist totodată, alături de care a creat la Opera frumoasele succese din „la fille du Danube, la Vivandière, le Violon du Diable, (în care Saint-Léon apărea atât ca dansator cât și ca violonist) les Contrebassiers, etc.

În acest timp, Opera număra pe lângă Saint-Léon, pe coregrafii Coralli și Lucien Petipas care a pus mai târziu în scenă Namouna de Lalo, în timp ce frațele său Marius Petipas, trecu în Rusia, unde domni peste baletul rusesc timp de cincizeci de ani, sub patru țări.

Baletul romantic a produs cele mai de seamă opere ale sale, în prima perioadă, când era încă în comunicare cu spiritul timpului. Mai târziu însă, fermecat de propria-i frumusețe și îngrădit într'o formulă unică, a trebuit să se separe de artele celelalte, cu cari până atunci împărțise destinul, cari acum se avantau către alte idealuri.

Miercuri, studenții „Seminarului de istoria literaturii române moderne“ au discutat opera critică a lui Titu Maiorescu. Importanța acestei personalități în evoluția culturii noastre este unanim recunoscută și totuși nu i s'a alcătuit încă o monografie. (Dar câte monografii științifice avem?)

În mic, lucrarea de seminar a d-șoarei Elena Lemrău aceasta a căutat să fie. Referența a subliniat dela început, că apariția lui Titu Maiorescu alături de scriitorii cari cultivau toate genurile literare, dela poezie până la nuvelă și dramă, și se pronunțau în același timp în chestiuni de filologie, este cu totul deosebită. D. Mircea Eliade explică, în prefața ediției operelor lui Hasdeu, multilateralitatea de preocupări a scriitorilor români de la începutul literaturii noastre moderne, prin dorința lor de a înălța cultura patriei lor la nivelul celei europene. S'a făcut atunci un salt uriaș, dar dacă progresul a fost mare cantitativ, din punct de vedere al calității, scrierile au rămas de cele mai multe ori inferioare. Acel „scriești, băești, scriești!“ era departe de întrebarea autocritică a lui Grigore Alexandrescu:

„Când ne 'ntreabă natura, din sânul ei cel roditor
Cu talentul poeziei naște pe un
Muritor,
Hotărăște deodată și felul scrierii
lui?“

Desigur, în graba aceea creatoare, nu se putea vorbi încă de o atitudine critică, în nici-un caz, de sentințe o-

biective date în baza unor principii de estetică. Era deusdedit că se scria și se scria românește. A trebuit să treacă timp, până ce însuși Heliade, după alte încercări și renunțări, să afirme necesitatea unei judecăți a operelor improvizate de scriitorii de tipul lui Sarsailă autor. Un sistem de critică, însă, el n'a dat niciodată. Nici Negruzzi, Kogălniceanu și Russo n'au alcătuit vre-unul. Russo, e drept, simția nevoia unei temeli ideologice, dar n'a putut-o găsi răspicat. Pentru toți aceștia, literatura rămânea o armă de luptă politică. Și atunci, în confuzia aceea de valori, apariția lui Titu Maiorescu, spirit exclusiv critic, este de o importanță capitală.

D-șoara Lemrău urmărește formația spirituală a acestui critic, pentru a descifra de aici influențele ce se vor regăsi în opera lui de mai târziu. Înainte de toate, se cuvine o atenție deosebită atmosferei din familie. În „Amintirile“ sale dela Junimea, Iacob Negruzzi relatează cum, după multe discuțiuni șgumotoase, asupra ortografiei, Titu Maiorescu aduce la o ședință un studiu științific despre scrierea limbii române. Contrastul dintre spiritul acestei lucrări și diletanțismul celorlalți membrii ai „Junimei“ este surprinzător. Explicația pregătirii lui Maiorescu o avem în tradiția filologică ce exista în familia sa. Ar fi interesant să se urmărească mai de aproape lucrările de filologie ale lui Ion Maiorescu, tatăl criticului, publicate în Foiaia lui Bariț.

ION ROMAN

Cinematografele

CINEMA ARO: OAMENI CU ARIPI

Mai întotdeauna au isbit Americanii să realizeze bune filme de aviație de oarece niciodată nu s'au dat în lături dela orice cheltuieli pentru a putea oferi publicului filme în care să abunde impresionante lupte aeriene, loopinguri de efect, într'un cuvânt o bogăție de avioane și de figuri aeriene.

Asemenea filme au avut întotdeauna un public al lor, format mai ales din tinere dudu în al căror suflet ocupă un însemnat loc tinerii care zboară. Nu trebuia deci să mire abundența de fuste și de pâlării „dernier cri“, dela premiera cinematografului Aro. Dar toate domnișoarele cari veniseră cu o mare doză de curaj pentru ca să poată asista la „impresionantele manifestații aviatice“ anunțate de reclamă și cu o mare provizie de batiste pentru ca să poată plânge în voe soarta eroiului care trebuie neapărat să moară, păreau tare decepționate la sfârșitul filmului.

Un film care se cheamă „Oameni cu aripi“, trebuie neapărat — așa cel puțin ne-au învățat vechile filme americane — să prezinte cât mai mult aripi sau, mai simplu, avioane. Te duci la astfel de filme într'o anumită stare sufletească, așa că ești cu totul decepționat, dacă trebuie să constai că filmul nu-ți poate oferi senzațiile la cari te așteptai.

Început cât se poate de promițător, acest ultim film de aviație, devine la un moment dat o simplă însuirire a celor mai mari evenimente aviatice. Nu ne îndoiim că datele pe cari le dă filmul sunt foarte interesante, mai ales pentru aviatori.

O carte care să cuprindă toate aceste date — desvolate, bine înțeles — ar face, desigur, senzație. Dar în cinematograful, prin care trebuie neapărat să înțelegem acțiunea, o însuirire de fapte nu-și are rostul. Și dacă, măcar, ne-ar fi fost prezentate în scene sugestive aceste înălțări, filmul, tot ne-ar fi putut interesa.

Dar cum ele nu sunt decât comentate în redacția unui jurnal provincial, filmul devine, la un moment dat, plicticos.

Jocul actorilor a dat satisfacție fără ca să ajungă a fi excepțional. Raj Milland și Fred Mac Murray sunt doi tineri simpatici, cari însă când nu sunt serviți de un scenariu excepțional, nu se prea omoară cu firea pentru ca să-l înalțe.

Filmul este colorat — și, orice s'ar spune, nu ne prea împacă cu peliculele zugrăvite în genul ilustratelor pe cari ni le trimite prietenii din provincie. Programul este completat cu un documentar românesc cu același subiect: Aviația. E o însuirire de scene din vechi jurnale românești.

CINEMA SCALA: GUNGA DIU

Opera lui Rudyard Kipling s'a dovedit și în alte țări ca fiind foarte adaptabilă pentru ecran. Ne-am dus deci cu încredere la filmul dela Scala și nu am fost de loc decepționați. Camaraderia celor 3 sergenți din armata grănicerilor Angliei, e plină de humor și, în același timp, de duioșie. Nu voiu povesti aici scene din film, căci nu vrem să răpim cu nimic din farmecul acestei povești.

Vom remarcă doar felul în care este privită de către Rudyard Kipling camaraderia. Cei trei cama-

Sânt unele păreri ce revin la Titu Maiorescu și uneori formulate aproape întocmai. Așa, de pildă, în „Asupra ortografiei românești“ („Foiaia...“, 1838), profesorul ardelean vorbește despre „inceputul literelor“ (istoria alfabetului o găsim și în „Criticele“ fiului său) și notează „atâtea semne ne sunt de trebuință câte sunete avem în limbă, și nici mai multe, nici mai puține“. Dela același principiu pleacă și Titu Maiorescu în „Despre scrierea limbii române“, 28 ani mai târziu. În felul acesta, întâiul nostru critic, în studiile de filologie, continuă și întregeste pe tatăl său.

Indrumările de estetică, Maiorescu le capătă la Berlin. „Einiges Philosophische in gemeinfaßlicher Form“, lucrare puțin originală, vădește influența lui Herbart și, prin Feuerbach, a lui Hegel. Din același an (1861), avem o altă mărturie, care ne arată contrastul direct cu filosofia hegeliană. Este conferința „Die alte französische Tragödie und die Wagnerische Musik“, rostită la 27 April, la Berlin, repetată la Paris și din nou la Berlin, la Soc. de studii hegeliane. (A fost publicată în original și traducere și analizată de d. T. Vianu în „Influența lui Hegel în cultura românească“, 1933). Nici deosebirea dintre „sublim și fermecător, nici aceea dintre armonie și melodie, nu le vom regăsi în opera de mai târziu, dar definiția frumosului ca intruparea a ideii în materie sensibilă va forma punctul central al esteticii maioresciene.

ION ROMAN

Dalila: — Barba sașu părlu?

Neptun (care suferă de reumatism): Dacă nu mi se dă un alt post, mă retrag din mitologie.

Regele Lear: — Nici la una, nici la alta? Ei bine, fetele mele, mă mut la hotel!

Charlotte Corday: — Poftim ghinion! De când i s'a stricat dușul, Marat nu mai vrea să facă baie.

(Popea lui Neron): — Chérie, vrei să amâni incendiul cu zece minute? Știi, nu-mi găsești înochul!

Literatură, artă, idei...

Literatura și critica Cincizeci de ani dela moartea lui Eminescu „Alkestis” dramă în 3 acte de Dan Botta

CONVORBIRI LITERARE

Nu avem niciun critic care să stea la pândă și să înșface tot ce apare și să spună răspicat dacă se cuvenea sau nu se cuvenea să se tipărească. Este o mare lipsă în literatura noastră de azi. Critica nu-și face datoria. Cele câteva spirite inteligente, pregătite indeajuns și prin cultură și prin contactul strâns cu ce s'a publicat de la război încoace, își îndreaptă ocupațiile spre altă parte a literaturii și neglijează faptul esențial după noi, de a urmări de zi, tot ce se expune în vitrine și de a se pronunța asupra valorii. Tăcerea criticilor este cu tact uneori, dar în cele mai multe cazuri arată că ei n'au timp să citească. Numeroase opere rămân necitite deaceia cari în mod deosebit ar trebui să le citească și să-și dea verdictul.

Sunt chiar câțiva romancieri cari sistematic nu mai sunt citiți de critici, lucru de care, dealfel nu se sinchisește prea mult, ci își văd de treabă,

înădăoă relația lor este directă cu librăria și cu publicul cumpărător.

Puțina vigilență a criticii este îngrijorătoare. Fîndcă tensiunea înaltă a literaturii, febra ei, critica o stimulează! Scriitorul adevărat se preocupă de soarta în timp a operei sale. El vrea ca să dureze, să nu îmbătrânească, să nu moară. Și criticul atent acest oficiu l-ar avea, să afirme fără înconjur, ce șanse de durabilitate au atâtea cărți ce defilează prin vitrina îngăduitoare a zilei. Și cum ar muri atâtea și atâtea, sub cuvântul aspru al criticii, s'ar face loc altora, cu pași mai semeți spre un tron al domniei îndelungate.

Altminteri se imbulzește toate, cot la cot, fără selecție, fără eleganță. Literatura noastră suferă astăzi de o peștră imbulzeală.

Ne-ar trebui ceva mai mult calm, o reculegere, o măsură a propriilor puteri, o cântărire a meritelor.

Peste aproape trei luni, la 15 Iunie, se vor împlini 50 de ani dela moartea celui mai mare poet român, Mihail Eminescu. Cu acest prilej, se va scrie, fără

face tot ce e cu putință spre a pomeni omul, poetul, gânditorul.

Dar Eminescu este mai mult decât toate acestea, decât ce știm din cărțile scrise despre el și decât putem noi așterne pe hârtie. Pentru viața românească, pentru neamul nostru tânăr, Eminescu rămâne un mister ca și cerul nostru albastru, ca și această magnifică primăvară aceea de mil de ani pe aceste locuri.

Cum vom exprima, la pomenirea celor 50 de ani, cutremurul sufletelor noastre, adâncie vibrații ce ne străbat când pronunțăm ca simple vorbe: „Luceafărul”, „Făt-Frumos din tei”, „Călin”, sau mai copiositatea „Melancolie”?

Eminescu, geniul și creația sa, au devenit o altă dimensiune a sensibilității și a viziunii de viață românești. Există oare la noi, astăzi, vreau intelectual, vreau cărturar de vază care să poată formula vre-o judecată de valoare împotriva marelui poet? Care să vrea și să poată face aceasta? Nici indiferent cel puțin, nu este vreunul. Eminescu este tiparul a cărei măsură de gândire o la sufletul românesc așa cum pământul țării își găsește în Dunăre și Carpați noștele așezării sale spațiale.

În pag. 3 a revistei, publicăm un fragment din drama „Alkestis”, de Dan Botta, care va apărea în curând în colecția „Universul Literar”. Reprezentant în literatura de creație, al celui mai pur clasicism, d. Dan Botta este un scriitor de o înaltă cultură umanistică și de o gândire originală și amplă. Autor al volumelor „Eulali” (poeme); Limite (studii); Comedia fantasmelor (dramă), prin Alkestis, drama pe care o tipărește colecția „Universul literar”, d. Dan Botta ne dă una din cele mai adânci interpretări ale dragostei și morții, asemănătoare numai cu drama glorioasă „Tristan și Isolda”.

Volumul va fi ilustrat de d. Geo Zlotescu, și va fi fără îndoială o carte strălucită ce

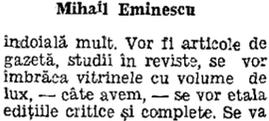
Dan Botta

va împodobi vitrinele în primăvara aceasta.

Fata lui Codru-Impărat

A ieșit de sub tipar în colecția „Universul literar”, volumul de versuri al d-rei Anișoara Odeanu, intitulat „Fata lui Codru-Impărat”. Autoarea este cunoscută și apreciată de marele public. Ultimul său volum „Călător în noaptea de Ajun” a întrunit elogiile criticii, în deosebi pentru nota nouă

de lirism pe care o aducea. În volumul „Fata lui Codru-Impărat”, d-ra Anișoara Odeanu arată o latură nouă a talentului său, puțină de a da expresie unui lirism bogat și frumos. Cele mai multe poeme sunt de dragoste, o dragoste purificată și topită într-o atmosferă de basm.

Mihail Eminescu

îndoială mult. Vor fi articole de gazetă, studii în reviste, se vor îmbrăca vitrinele cu volume de lux, — câte avem, — se vor etala edițiile critice și complete. Se va

Cercuri în apă, roman de Ion Biberi

În colecția „Universul literar” va apărea în curând romanul „Cercuri în apă”, de Ion Biberi. Autorul este cunoscut și apreciat de marele public. În urma premiului „Eforia - Terkirghiol”, de 25 mii lei, obținut acum câțiva ani pentru romanul „Proces” și deasemeni în urma volumului „Oameni în ceață”, d. Ion Biberi s'a impus ca unul din scriitorii de valoare ai generației tinere. Romanul „Cercuri în apă”, pe care îl editează colecția „Universul literar”, reprezintă una din cele mai pretioase creații ale autorului. Cartea cuprinde zugrăvirea caracterului interesant al unui erou, care evoluează în mediul particular al provinciei. „Cercuri în apă” va fi un sigur succes literar.

nerației tinere. Romanul „Cercuri în apă”, pe care îl editează colecția „Universul literar”, reprezintă una din cele mai pretioase creații ale autorului. Cartea cuprinde zugrăvirea caracterului interesant al unui erou, care evoluează în mediul particular al provinciei. „Cercuri în apă” va fi un sigur succes literar.

Poeziile lui Alexandru Macedonski

Dintre edițiile scriitorilor români aparute la „Fundatia „Carol II”, acea a lui Macedonski, de sub îngrijirea d-lui Tudor Vianu este poate cea mai impresionantă. Și ni se pare că d. Tudor Vianu a muncit cel mai mult spre a o întocmi. Cele 120 de pagini de introducere probează cu prisosință că spre împlinirea ediției Macedonski, travaliu a prezentat aspectul dublu, de a găsi opera oropsită prin reviste și nepusă cuvințios în circulație și de a reface prestigiul artistic și moral chiar al poetului năpăstuit în posteritate, din vina lui sau a altora. Robustimea cărturarască a d-lui Tudor Vianu a învins dificultățile și din ediția plănuțită în 4 tomuri, avem primul, de 463 de pagini, format mare. E temelia solidă a unui

mare monument. Cât de sigur este maritul d-lui Tudor Vianu în înălțarea operei lui Macedonski în conștiința româ-

Tudor Vianu

nească, îl va indica faptul că această ediție este un model pentru altele ce se fac și se vor mai face.

Treptele lui Julien Green

În numărul pe Martie al „Revistei Fundațiilor regale”, d. Mircea Eliade publică un articol intitulat „Treptele lui Julien Green”. N-am citit de mult lucruri mai pline de o stranie nouitate, de o turbătoare frumusețe, ca în aceste câteva pagini. Este vorba despre un citat al lui Green din Jurnalul (vol. I, 1928—1934, Pion, 1938), în care romancierul spune că de la de frică, de spălmă, presimțirea morții și a unui eveniment catastrofic, a fost la el legată, în toate împrejurările „de o scară”. În copilărie a avut obsesia scării, — visa că este fugărit pe o scară, iar în toate romanele sale, toate spaimele le îndură personajele aflându-se pe treptele unei scări. Julien Green dă acest fenomen pe seama unor amintiri memoriale. Pornind de la mărturisirea aceasta, d. Mircea Eliade face un scurt, dar, foarte interesant expozu asupra frecvenței extraordinare „a treptelor și scării” în credințele tuturor popoarelor” și asupra „semnificației lor simbolice și metafizice”.

Treptele sau scara, constată d. M. E. reprezintă, în absolut toate tradițiile, drumul către realitate absolută. Această „realitate absolută”, (care se opune „devenirei”, vieții profane, necosacrate, luzorii, în care trăiesc oamenii întreaga lor viață) este concentrată într-un centru, într-o zonă sacră, care poate fi formulată prin „templu”, „munte cosmic”, „axă a Universului”, „Pomul vieții”, etc. „Ascensiunea unui munte (trepte, etaje, teras, scară etc.) are, firește, și sensul trecerii în tărîmul celălalt, în moarte... Când tărîmul celălalt este conștient ca o lume subterană (evrei, greci, etc.), sufletul coboară. Când, dimpotrivă, lumea de dincolo se află în Cer, (indieni, australieni), sufletul morțului urcă treptele unui munte sau se cățărează pe un pom sau pe o frânghie... Amintiri memoriale, de care vorbește Julien Green că ar îndreptă asociația trepte-spaimă-moarte, își găsesc, — încheie d. Mircea Eliade, — o justificare teoretică „în cel mai pur și mai economic simbolism”.

În numărul pe Martie al „Revistei Fundațiilor regale”, d. Mircea Eliade publică un articol intitulat „Treptele lui Julien Green”. N-am citit de mult lucruri mai pline de o stranie nouitate, de o turbătoare frumusețe, ca în aceste câteva pagini. Este vorba despre un citat al lui Green din Jurnalul (vol. I, 1928—1934, Pion, 1938), în care romancierul spune că de la de frică, de spălmă, presimțirea morții și a unui eveniment catastrofic, a fost la el legată, în toate împrejurările „de o scară”. În copilărie a avut obsesia scării, — visa că este fugărit pe o scară, iar în toate romanele sale, toate spaimele le îndură personajele aflându-se pe treptele unei scări. Julien Green dă acest fenomen pe seama unor amintiri memoriale. Pornind de la mărturisirea aceasta, d. Mircea Eliade face un scurt, dar, foarte interesant expozu asupra frecvenței extraordinare „a treptelor și scării” în credințele tuturor popoarelor” și asupra „semnificației lor simbolice și metafizice”.

Treptele sau scara, constată

EXPOZIȚIA NEAGU RADULESCU

Măine, la orele 11 a. m., va fi în sala teatrului „Comedia”, vernisajul expoziției de caricaturi a d-lui Neagu Rădulescu. Talentul tânărului artist este de mult cunoscut și apreciat.

Neagu Rădulescu

CARMEN SAECULARE

Vă mai aduceți aminte de „Carmen Saeculare”? Este poate cea mai frumoasă odă a lui Horațiu, scrisă pentru prăznuirea Romei.

Indemnăm pe poezii tineri de azi s'o citească spre a învăța ritmul a cărui înaltă frumusețe a știut-o Eminescu și a dăruit-o limbii românești în Oda în metru antic: Nu credeam să n'vâț a muri vreedată. Rândurile noastre sunt prilejuite de poezia d-lui C. I. Niculescu, din „Convorbiri literare”, lui Horațiu, în splendidă strofă safică:

Lut de oale sunt senatori împărați, vestale și gravi pontifici iar iubitul tău ca valer Mece-na pulbere muță.

Unde sunt acum Gațaea, Phyllis, Chloe, Pyrrha, Cinară, Leuconoe, Lyde, Chloris? Caldul lor răs sburdănd stins e de-a-pururi.

Al. Marcu

tet în ed. „Cartea Românească”. Este una din cele mai frumoase tipărituri din câte s'au făcut în literatura noastră. Ne vom ocupa de lucrarea d-lui prof. Al. Marcu într-o cronică viitoare.

IACOB NEGRUZZI

La „Cartea Românească” a apărut „Amintiri din „Junimele”, de Iacob Negruzzi.

Iată capitolele mai importante din această carte, pe care trebuie neapărat să ne găsim timp și s'o citim: „Inființarea societății literare”, „Procesul lui Maiorescu”, „Tipografia societății „Junimea”, „Convorbiri literare”, „Vasile Alecsandri”, „Dosarul Junimei-Posta Redacțiunii”, „Câteva portrete”, „Banchetul”, „Prietenii și Dușmanii”, „Eminescu”, etc.

TEODOR AL. MUNTEANU

D. Teodor Al. Munteanu, autor al volumului de versuri „Viori de lut”, redactor la „Convorbiri literare”, publică în această revistă, poema Moldo-va, în care sunt versuri atât de personale:

In clipa asta, sub lungi pa-zărași, în care sunt versuri atât de personale:

Teodor Al. Munteanu

De singurătate și sdrănețut gând,
Sufletul s'apleacă pe fântâni, plângând;
Peste el, — grei struguri de amintire...

Nu mai peana, numai peana mlădie
Nu șovăește, nu ascultă de ani. Moldo-va, tu ai cei mai cuminiți țărani
Din câți s'a fost scris pe lume să fie.

PREMIILE FUNDATIILOR „REGELE CAROL II”

Și în acest an, Fundația pentru Literatură și Artă „Regele Carol II” a instituit un concurs pentru premiarea celor mai frumoase culegeri de versuri și a celor mai substanțiale eseuri sau studii critice, iscalite de scriitorii tineri.

Au fost încununată d-nii: Aurel Chirescu, pentru culegerea de versuri „Finișter” și prof. Petru P. Ionescu, pentru eseu „Ontologia umană și cunoașterea”.

Manuscrisele vor fi puse imediat sub tipar, iar premii vor primi respectivele drepturi de autor.

CINCI CANTECE, DE RADU GYR

În revista „Gândirea” de pe Martie, d. Radu Gyr publică un ciclu de „Cinci cântece”, care sunt fiecare, desvoltarea lirică a versurilor dela începutul unor cunoscute poezii populare. Iată aceste versuri: „Cucuruz cu frunza'n sus, Pasăre galbenă'n cârcă, Cărușe, cărușe, Inelul în vârtel, Frunză, frunză de cucută”.

Broderia ingenioasă în jurul acestor tipare de emotivitate populară, dovedește, credem, la d. Radu Gyr, maturizarea talentului, care își îngăduie asemenea frumoase virtuozități.

LOGODNA APELOR, POEZII DE CONSTANTIN SALCIA

În colecția „Drum”, s'a tipărit volumul de versuri „Logodna apelor”, de Constantin Salcia. Am anunțat de mai multe ori apariția cărții tânărului poet, al cărui talent îl apreciem și în a cărui frumoasă evoluție credem. „Logodna apelor” îmănuchează 30 de poezii, și paginile sunt împodobite și cu 5 gravuri de Ciceone Popescu. Într-o cronică viitoare ne vom ocupa de volumul d-lui Constantin Salcia, autorul de altă dată al aceluși prețuit „Năvodar de Stele”.

SERIA MARGA MUNTEANU, roman de B. Iordan

După „Satele” roman de aproape 500 pagini, apărut nu de mult la „Cugetarea”, d. B. Iordan tipărește la „Cartea Românească”, seria Marga Munteanu, alt roman de 270 pagini. Oare nu s'ar putea spune că tânărul autor scrie și mai ales publică prea mult? În cazul unui scriitor ca d. Iordan, publicul mare este judecătorul care decide... După cât se pare, criticii nu se amestecă și-l lasă în pace pe romancier să facă ce vrea. Să colaboreze chiar și cu d. Lucian Predescu.

GREȘALA CUCONULUI SIMION IACOBACHI

„Greșala cuconului Simion Iacobachi” se intitulează romanul d-nei Clementina Delasocola, tipărit recent de „Cartea Românească”. Amintim că autoarea a mai publicat până acum următoarele volume: „Așa a fost să fie”, roman „Creștină soție de evreu” nuvele; „Familia părintelui Nedeleu”, nuvele.

„Greșala cuconului Simion Iacobachi” este un roman de aproape 250 pagini, scris plăcut, dintr-un material semănătorist.

PREMIUL CITITORILOR

Anunțăm că „Premiul cititorilor”, acordat de „Universul literar” pentru cea mai bună analiză literară asupra personajilor evrei din romanele Fundației Variamului, de Ionel Teodoreanu și Două chemări, de Octav Dessila, se va acorda la 1 Aprilie a. c. Modalitățile decernării se vor anunța într-un număr viitor al revistei.

VANT DE RĂSĂRIT, VANT DE LA APUS, ROMAN DE PEARL S. BUCK, TRAD. DE JUL. GIURGEA

D. Jul. Giurgea, popularul traducător din literatura anglo-americană, na dăruie o nouă carte vrednică de citit, romanul „Vânt de răsărit, vânt de apus”, etc.

SARACA TARĂ A MOLDOVEI, ROMAN DE CONST. CEHAN-RACOVITĂ

A apărut la „Cartea Românească” romanul „Saracă țară a Moldovei”, de Const. Cehan-Racoviță.

MARIN PREDESCU ZAMBETELE VISURILOR MELE

D. Marin I. Predescu este un poet destul de productiv. D-sa a publicat până acum următoarele volume: „Cântăreții stranel”, poezii (1927); „Cântăreții stranel și alte poezii”, (1935); „Copiii, florile vieții”, poezii cu ilustrații (1936); „Evanghelia dela Ioan în versuri” (dela Paști până la Rusali) (1938). Ultimul volum tipărit al d-lui Marin I. Predescu se cheamă „Zambetele visurilor mele”, și cuprinde 44 de poezii, în 67 de pagini, frumoase tipărite. Poetul mai are gata pentru tipar „Copilăria mea la țară” (Zburdănițele u-nui pui de oțean), și „Pildele lui Esop”, traducere în versuri după original.

Posta redacției

ȘT. E. — Sunteți rugat să treceți la redacție.

L. D. — Se vor publica. Pentru întârzierea, datorită materialului care așteaptă de multe luni să intre în revistă, vă cerem de pe acum scuze.

CONSTANT I. COSMA. — Același răspuns ca mai sus. Primă scrisoare nu am primit-o.

GABRIEL PETRIN. — Răgnitul vieții trece peste umbra Pe care-o lasă pașii noștri n'ipraj;

Pe raftul creierului, oraf, Stau răvășite gândurile mele.

T. A. PAVO. — Mai trimiteți.

I. I. DRAGAN O. — Povestea fetei care cedând dragostei prea grăbite a iubului este apoi părăsită, e greu să mai poată constitui prilej de poezie, chiar dacă îmbrăcați pe „bădăta” cu „zale” și-l legați cu „cîngătoare”.

Și în orice caz nu au astfel de versuri o puteți reînvia:

Ea l-a strigat sburdând nebună Crezând că țărăși împreună

Vor mai petrece-o oră bună Cântând în melodi de strună.

GH. GH. PANESCU. — Mi-e dor de valuri verzi de grâu, De luna Mai, de cânt și flori, Mi-e dor de-al apei joc în râu, De doina cea cântată n'zori,

Mi-e dor de miez de noapte mău Și de-un surâs al unei flori Cu care mult am petrecut... (!?) Și prea mi-e dor adeseori.

Mi-e dor de-un timp mai liniștit Când Poșta nu venea mereu Din zori și până n' asfințit. Cu versuri fără Dumnezeu.

Mi-e dor de-un timp mai bun, Imai blând... De timpul când ai meu popor Năstea, așa din când în când, Și căle-un june prozator.

I. S. S. — Mi-e dor...

ELIAZAR P. VANTU. — În fine proză!!!!

Dacă n'ar fi decât această calitate și încă scrisul d-tale s'ar impune atenției noastre. Problema pe care o studiați

este deosebit de interesant și prezentată cu mai mult calm decât o faceți d-voastră, poate forma obiectul unui articol în „Universul literar”

FLORIN LUCESCU. — Muncă multă și veți reuși curând.

PREDA SACSU. — Puteți expedia volumul pentru a fi recenzat. Pentru publicarea la noi trimiteți alte versuri.

UN ROMÂN. — Nu putem publica scrieri nesemnate. Socotim de altfel că este incomparabil mai ușor să trimiți o scrisoare anonimă decât să scrii o broșură ca aceea împotriva căreia vă îndreptați săgețile.

Fapta d-voastră este cu atât mai respingătoare cu cât îndrăznești să semnați un roman. Un roman, un adevărat roman are caracterul opiniei, nu-și măneste mâinile scriind „anonime”. Sau poate răvniți gloria unui personaj caragialian care se oferea să semneze și ci o scrisoare anonimă.